

**Комунальна установа
«Обласний методичний центр культури і мистецтва»
Запорізької обласної ради
Український Культурний Фонд**

*Збірка
Методичні рекомендації «Культурна спадщина.
Збереження та популяризація в умовах
об'єднаних територіальних громад (ОТГ)»*

Культурна спадщина

Збереження та популяризація в умовах об'єднаних територіальних громад

**УДК 316(477)
Д99**

Д99 Дячук Р.І, Вовк Ю.В., Закарлюка І.А., Златова О.Б. Збірка. Методичні рекомендації. «Культурна спадщина. Збереження та популяризація в умовах об'єднаних територіальних громад (ОТГ)». Збірка. – Запоріжжя, АА Тандем, 2020. – 98с. – укр. і англ.

У першій збірці розроблена методика збереження та підтримки культурної спадщини для ОТГ. Тут читачеві запропоновані методичні поради щодо розвитку ОТГ через культурну спадщину, надані корисні матеріали та роз'яснення пріоритетів фінансування проєктів через Український культурний фонд, Державний фонд регіонального розвитку, донорських програм (вітчизняних та зарубіжних донорів) та інша корисна інформація.

УДК 316(477)

ISBN 978-966-488-226-9

© Дячук Р.І, Вовк Ю.В.,
Закарлюка І.А., Златова О.Б., 2020
© ПП «АА Тандем», 2020

ЗМІСТ

1. Вступ.....	5
2. Олена Арабаджи. Охорона культурної спадщини: Український вимір.....	6
3. Віта Гуменюк. Комунікаційні стратегії.....	15
4. Катерина Лавринець. Активізація культурної спадщини за допомогою міських ігор. Справа мікрорайону Шніпішкі.....	21
5. Валентина Телеуця. Нематеріальна культурна спадщина та комерційна діяльність.....	30
6. Інноваційні технології в галузі нематеріальної культурної спадщини: Загрози та перспективи.....	38
7. Порядок ведення Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України.....	41

Комунальна установа «Обласний методичний центр культури і мистецтва» Запорізької обласної ради висловлює щирі подяку Українському Культурному Фонду за надану можливість втілити у життя важливий культурний проєкт, провідним фахівцям з Литви та України за допомогу у створенні збірок методичних рекомендацій «Культурна спадщина. Збереження та популяризація в умовах об'єднаних територіальних громад (ОТГ)» та активну участь у проведенні Онлайн-Воркшопів, а саме:

***Олені Арабаджи** – директорці науково-методичного центру із дослідження нематеріальної культурної спадщини народів Приазов'я, проректорці Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (Україна);*

***Віті Гуменюк** – спеціалісту сталого розвитку КО «Центр сталого розвитку та екологічних досліджень дунайського регіону» (Україна);*

***Катерині Лавринець** – доценту факультету креативних індустрій Вільнюського технічного університету імені Гедиміна, міська дослідницька лабораторія Laimikis.lt (Литва);*

***Валентині Телеуці** – кандидату філологічних наук, доценту, докторанту Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Україна).*

Також висловлюється вдячність усім учасникам онлайн-воркшопів, які протягом двох днів активно тримали лінію діалогу з тренерами, висловлювали свої думки та погляди і знаходили відповіді на свої запитання.

Сподіваємось наша плідна співпраця тільки розпочалася.

Вступ

В українському суспільстві все помітнішим стає поглиблення інтересу до історичного минулого, виявлення та дослідження сторінок національної історії, національних традицій, які протягом останніх століть приховувалися та переписувалися різними імперіями, у складі яких в різні часи перебувала Україна. Зберегти та популяризувати його в умовах об'єднаних територіальних громад, а також передати наступному поколінню є одним із основних завдань усіх структурних підрозділів у сфері культури України.

Одним з основних напрямків діяльності комунальної установи «Обласний методичний центр культури і мистецтва» Запорізької обласної ради – це відродження, збереження, розвиток і популяризація традиційної народної культури, всіх видів і жанрів аматорського мистецтва, нематеріальної культурної спадщини регіону.

Обласним методичним центром культури і мистецтва на початку 2020 року була подана заявка до Українського Культурного Фонду на отримання гранду в конкурсній програмі «Мережі й аудиторії» на реалізацію двох Онлайн-Воркшопів «Культурна спадщина. Збереження та популяризація в умовах об'єднаних територіальних громад (ОТГ)». І вже у липні 2020 року Центр отримав гранд.

Після тривалої підготовки 22 та 24 вересня 2020 року на базі онлайн-платформи Zoom, та на Ютуб каналі «ОМЦКіМ Запоріжжя» в студії компанії «Медіамост», відбулися два Онлайн-Воркшопи за темою «Культурна спадщина. Збереження та популяризація в умовах об'єднаних територіальних громад (ОТГ)».

У цю Збірку увійшли методичні матеріали провідних фахівців з Литви та України, а саме:

Олени Арабаджи – директорки науково-методичного центру із дослідження нематеріальної культурної спадщини народів Приазов'я, проректорки Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (Україна);

Віти Гуменюк – спеціаліста сталого розвитку КО «Центр сталого розвитку та екологічних досліджень дунайського регіону» (Україна);

Катерини Лавринець – доцента факультету креативних індустрій Вільнюського технічного університету імені Гедиміна, міська дослідницька лабораторія Laimikis.lt (Литва).

Валентини Телеуці – кандидата філологічних наук, доцента, докторанта Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Проведення Онлайн-Воркшопів «Культурна спадщина. Збереження та популяризація в умовах об'єднаних територіальних громад (ОТГ)», стала для нас потужним фундаментом для зміцнення зв'язків між окремими культурним операторами у професійній сфері.

Спеціалісти Центру додають багато зусиль для гідного представлення Запорізької області у галузі розвитку культури, збереження та популяризації нематеріальної культурної спадщини, креативного туризму та обслуговування населення, бо саме креативність, заснована на нематеріальній культурній спадщині, є тим двигуном розвитку, джерелом, який відповідає глобалізаційним викликам сучасності.

Олена Арабаджи – доктор філософії, директорка науково-методичного центру із дослідження нематеріальної культурної спадщини народів Приазов'я, проректорка Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (Україна).

ОХОРОНА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ: УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР

Ставлення до культурної спадщини є показником рівня розвитку держави та духовної зрілості її громадян. Ефективне використання культурних цінностей в суспільному житті сприяє самоідентифікації нації, уособлює її самобутність і має соціально-значиму функцію підтримки стабільності

і сталого суспільного розвитку. Охорона культурної спадщини сьогодні визначається як пріоритетний напрям зовнішньої культурної політики держави, де серйозна увага приділяється питанню багатостороннього і двостороннього культурного співробітництва та членству в міжнародних організаціях.

Роки незалежності України стали часом важливих реформ як в суспільстві, так і у сфері охорони культурної спадщини, що відображено в Основному Законі – **Конституції України** (1996 р.). Відповідно ст. 54 Конституції, культурна спадщина охороняється законом; держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність та вживає заходів щодо повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами. У Законі України **«Про охорону культурної спадщини»** (2000 р.) узагальнено попередній досвід з охорони культурної спадщини і разом з тим, інтегровані принципи та рекомендації міжнародних документів. Відповідно до цього Закону, охорону об'єктів культурної спадщини визнано одним із пріоритетних напрямів політики органів державної влади та місцевого самоврядування.

Визначним у галузі культури став прийнятий у 2011 р. Закон **«Про культуру»**. Окремі статті Закону присвячені створенню єдиного культурного простору України, що передбачає забезпечення охорони культурної спадщини, повернення незаконно вивезених з території України культурних цінностей, підтримку вітчизняних виробників у сфері культури тощо. Цілком новим є визначення об'єктів культурного призначення, що не підлягають приватизації. Серед них є об'єкти, які включені до Державного реєстру національного культурного надбання України, пам'ятки археології, документи Державного бібліотечного фонду України, пам'ятки державної частини Музейного фонду України тощо.

За роки незалежності України уряд чимало уваги приділяє охороні культурної спадщини, свідченням чого виступає низка постанов Кабінету Міністрів України, зокрема: **Положення «Про Музейний фонд України», «Про затвердження переліку музеїв, що перебувають у віданні підприємств, установ та організацій, де зберігаються музейні колекції та музейні**

предмети, що є державною власністю і належать до державної частини Музейного фонду України». Ухвалені закони України «Про бібліотеки», «Про Національний архівний фонд», «Про страховий фонд документації» та ін.

Україна ратифікувала ряд міжнародних нормативно-правових актів щодо охорони, збереження і примноження культурної спадщини. Серед них: **Європейська хартія регіональних мов або мов меншин, Європейська конвенція «Про охорону археологічної спадщини» (переглянута), Конвенції «Про охорону архітектурної спадщини Європи», «Про охорону підводної культурної спадщини», «Про охорону нематеріальної культурної спадщини», «Про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження», «Про охорону Всесвітньої культурної та природної спадщини», «Про заходи спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачу права власності на культурні цінності» та ін.** Ці міжнародні акти згідно з Конституцією України та Законом «Про міжнародні договори України» є частиною національного законодавства й підлягають обов'язковому виконанню.

У 2020 р. підписано Указ Президента України №329/2020 **«Про заходи щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму».** Указом передбачено розроблення та реалізацію заходів, спрямованих на збереження культурної спадщини та розвиток культурного потенціалу України, зокрема, розроблення та затвердження порядку проєктів ремонтно-реставраційних та консерваційних робіт стосовно пам'яток культурної спадщини; активізації діяльності з повернення культурних цінностей, незаконно вивезених, евакуйованих з території України під час воєн і збройних конфліктів; забезпечення функціонування інформаційного ресурсу щодо об'єктів культурної спадщини і культурних цінностей та формування національної інфраструктури; забезпечення підготовки фахівців з реставрації пам'яток нерухомої культурної спадщини тощо.

Формування державної політики України у сфері охорони культурної спадщини є достатньо розгалуженою, але в цілому відповідає світовим нормам

законодавчого забезпечення охорони й збереження культурного надбання. Незважаючи на позитивні зрушення, законодавча база України потребує системного коригування та впровадження нових законів з урахуванням європейських і міжнародних стандартів. Нагальною залишається проблема недостатнього виконання та реалізації державних норм і положень, що залишає негативний відбиток на збереженні культурної спадщини. Додаткового регулювання на законодавчому рівні потребує державна політика щодо сприяння включення видатних пам'яток культурної спадщини України до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, визначення неповторних зразків нематеріальної культурної спадщини і національних брендів, які не мають аналогів у світі і є візитівкою нашої держави.

Список об'єктів Світової спадщини в Україні налічує 7 найменувань: Собор Святої Софії та прилеглі чернечі будівлі; **Києво-Печерська лавра; ансамбль історичного центру Львова, Дуга Струве, Резиденція Митрополитів Буковини і Далмації, Херсонес Таврійський; букові праліси Карпат та давні букові ліси; дерев'яні церкви Карпатського регіону Польщі і України**, що приблизно становить 0,62 % від загальної кількості об'єктів Світової спадщини у світі.

До переліку об'єктів-кандидатів (**Tentative List**) на включення до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО включені 15 українських об'єктів, а саме: культурний ландшафт «**печерних міст Кримської Готії**»; «**Історичне середовище столиці кримських ханів в місті Бахчисарай**»; «**Торгівельні осередки та укріплення на шляхах генуезької комерції від Середземного до Чорного моря**»; собор Святої Софії з монастирськими спорудами, Кирилівська та Андріївська церкви, **Києво-Печерська лавра (розширення об'єкта «Київ: Собор Святої Софії з прилеглими монастирськими спорудами, Києво-Печерська лавра»); історичний центр міста-порта Одеса; астрономічні обсерваторії України; Миколаївська астрономічна обсерваторія; комплекс об'єктів VI – XVI ст. Судакської фортеці; археологічний комплекс «Кам'яна могила»; Бахчисарайський ханський палац; дендрологічний парк «Софіївка»; історичний центр м.**

Чернігів; культурний ландшафт та каньйон м. Кам'янець-Подільський; біосферний заповідник «Асканія-Нова»; Канівський заповідник «Могила Тараса Шевченка».

До Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини людства внесені тільки три елементи української традиційної культури: **Петриківський декоративний живопис як феномен української орнаментальної народної творчості; Козацькі пісні Дніпропетровщини; традиція Косівської мальованої кераміки.**

З метою виконання зобов'язань в рамках імплементації міжнародної Конвенції «Про охорону нематеріальної культурної спадщини» в Україні розробляється та вдосконалюється нормативно-правова база щодо нематеріальної культурної спадщини; створено постійно діючий консультативно-дорадчий орган — Експертну раду з питань нематеріальної культурної спадщини при Міністерстві культури України; розроблено та затверджено Порядок ведення Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України.

Станом на 01.09.2020 р. до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України включено 18 елементів НКС: **традиція Косівської мальованої кераміки; Кролевецьке переборне ткацтво; Опішнянська кераміка; Петриківський розпис – українське декоративно-орнаментальне малярство XIX – XXI ст.; козацькі пісні Дніпропетровщини; пісенна традиція села Лука Києво-Святошинського району Київської області; технологія виконання вишивки «білим по білому» селища Решетилівка Решетилівського району Полтавської області; традиції рослинного килимарства селища Решетилівка Решетилівського району Полтавської області; Орьнек – кримськотатарський орнамент та знання про нього; традиція орнаментального розпису бубнівської кераміки; бортництво; традиція гуцульської писанки; традиція приготування ет аяклак (караїмський пиріжок з м'ясом). Досвід караїмів Мелітополя; традиція обряду «Водіння Куста» у селі Сварицевичі Дубровицького району Рівненської області; традиція декоративного розпису села Самчики; Олешнянське гончарство Чернігівщини;**

художнє дереворізьблення Чернігівщини; гуцульська коляда та плеси Верховинського району Івано-Франківської області.

Практика європейських країн дає підстави стверджувати, що культурна спадщина України може служити одним із вагомих джерел поповнення бюджету, зокрема, це екскурсійно-туристична справа. Належна підтримка з боку держави може принести чималу користь на шляху до визнання культурної спадщини України однією з найприбутковіших.

Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади щодо охорони культурної спадщини є Міністерство культури України. Головні питання збереження культурного надбання України зосереджено у структурному підрозділі – Департаменті культурної спадщини та культурних цінностей. Виконання поставлених перед Департаментом завдань забезпечується за рахунок розгалуженої структури до якої належать: Управління охорони нерухомої культурної спадщини; Управління музейної справи та нормативно-методичного забезпечення та переміщення культурних цінностей; Управління регіональних представників з питань охорони культурної спадщини та переміщення культурних цінностей.

У 2019 р. були створені в статусі центральних органів виконавчої влади Державна служба охорони культурної спадщини України і Державна інспекція культурної спадщини України. Попри цей позитивний крок, досі залишається під питанням розподіл повноважень й характер їх взаємодії. Водночас потребує вирішення проблема створення управлінської вертикалі у сфері охорони культурної спадщини та її кадрове забезпечення. Лівова частка роботи припадає на органи охорони культурної спадщини обласних та міських державних адміністрацій.

Галузь охорони культурної спадщини України характеризується браком системності та координації у діяльності органів державної влади зі збереження культурно-історичної спадщини. Розпорошеність управлінських функцій між міністерствами та іншими відомствами унеможливорює забезпечення комплексного державного керівництва охороною, використанням і відновленням культурної спадщини. Представниками громадських організацій та фахівцями

вже багато років висловлюється думка щодо необхідності створення окремого, самостійного центрального органу виконавчої влади з цих питань.

Наразі, зі 130 тис. об'єктів нерухомої культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України включена лише незначна частина (11337 пам'яток місцевого значення і 907 пам'яток національного значення, загалом менше 10%), що ускладнює охоронну і дослідницьку діяльність, використання нерухомої культурної спадщини в туристичних і просвітницьких цілях. Серед основних причин повільного наповнення реєстру можна назвати надто складну і тривалу процедуру підготовки облікових документів, слабкий кадровий потенціал підрозділів місцевих органів виконавчої влади, що відповідають за охорону культурної спадщини і до повноважень яких належить подання пропозицій щодо занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Також, необхідно створити електронний реєстр нерухомої культурної спадщини на основі міжнародного стандарту CIDOC CRM (**Conceptual Reference Model**), який дозволить всебічно описати об'єкт і надати про нього додаткову інформацію.

Не менш важливим є популяризація об'єктів культурної спадщини серед громадськості. Як показує історія та досвід зарубіжних країн, якісна діяльність у сфері охорони культурної спадщини неможлива без активного залучення громадських організацій. Держава в одноосібному порядку неспроможна забезпечити якісний захист. Лише за умови співпраці державних структур з громадськими інституціями та приватним сектором можливо вирішувати проблеми. Отже, національна політика у сфері охорони культурної спадщини повинна базуватися, насамперед, на принципах партнерства і взаємовпливу.

До вагомих проблем збереження культурної спадщини України відносимо і невисоку обізнаність щодо наявності пам'яток культури як в Україні, так і за кордоном, що веде за собою низький рівень благодійництва та меценатства. Адже, навіть за умови найсприятливіших економічних показників та максимально можливого бюджетного фінансування держава, як свідчить світовий досвід, не може самостійно покривати всі витрати, необхідні для належного утримання культурно-історичної спадщини.

Внаслідок російської окупації Криму і збройної агресії на Донбасі Україна зазнала численних втрат у сфері культурної спадщини. На території окупованого Криму проводяться незаконні археологічні розкопки. Існує незаконне вивезення в Росію експонатів з кримських музеїв з метою виставкової діяльності. На території Херсонеса Таврійського, включеного до Списку світової спадщини ЮНЕСКО, проводяться масові заходи, будівельні роботи, що руйнівним чином впливають на пам'ятку. Аналогічні події відбуваються і на території Ханського палацу в Бахчисараї, включеного до Попереднього списку світової спадщини ЮНЕСКО. Україна проводить постійний моніторинг подібних порушень і реагує на них. Однак, для зміцнення власних правових позицій потрібно активніше включатися в міжнародне співробітництво щодо попередження і покарання злочинів щодо культурної спадщини і, насамперед, ратифікувати Конвенцію Ради Європи про правопорушення, пов'язані з культурними цінностями (2017 р., м. Нікосія).

Серйозним викликом для світової спільноти стала пандемія COVID-19. У квітні 2020 р. Міжнародна рада музеїв (International council of museums – ICOM) у своїй заяві про необхідність створення фондів допомоги для музеїв на час кризи, пов'язаної з поширенням COVID-19, звернула увагу на збитки, яких зазнав культурний сектор країн, що найбільше постраждали від пандемії – Італія, Іспанія, США. За прогнозами Американського альянсу музеїв, третина закритих музеїв вже не відновлять свою роботу. Внаслідок обмежувальних заходів для запобігання поширенню COVID-19 заклади культури та мистецтва зазнають відчутних збитків і їх майбутнє знаходиться під загрозою. У разі скорочення державного фінансування і вимушених звільнень працівників вони залишаться без кадрового потенціалу, необхідного для дослідницьких, реставраційних та інших робіт. Якщо карантинні заходи продовжаться ще на тривалий час, це може призвести до значних культурних втрат. Зазначені проблеми можуть стати актуальними для України, тому є доцільним проаналізувати наявну ситуацію та перспективи її розвитку і передбачити необхідні заходи.

Отже, культурна спадщина України є вагомою частиною культурного надбання людства. Її належне збереження та використання – це не лише один із ключових напрямів державної політики, але й показник, за яким оцінюється наша країна на європейському та світовому рівні. Дотримання рекомендацій ЮНЕСКО, запозичення зарубіжного досвіду охорони культурної спадщини, увага влади, науковців, громадськості, залучення приватних коштів шляхом введення пільг для меценатів сприяє щодо міцного підґрунтя для подальшого удосконалення сфери збереження культурного надбання відтворення, використання, популяризації пам'яток України.

Використані джерела:

1. Баланюк Ю.С. Політико-правові механізми формування і збереження об'єктів нерухомої культурної спадщини ЮНЕСКО в Україні [Текст]: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02 / Баланюк Юліана Сергіївна ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці, 2016. – 20 с.

2. Богуцький Ю.П. Відповідальність за долю культурних надбань: сучасний стан та перспективи охорони об'єктів культурної спадщини України / Ю. Богуцький // Урядовий кур'єр. – 2003. – 11 листопада – С. 6.

3. Закон «Про культуру» 12.02.2011 [Електронне джерело] / Офіційний веб-портал Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>.

4. Закон України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1068-14>.

5. Закон України «Про міжнародні договори України» [Електронне джерело] / Офіційний веб-портал Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>.

6. Закон України «Про охорону археологічної спадщини» [Електронне джерело] / Офіційний веб-портал Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1626-15>.

7. Закон України «Про охорону культурної спадщини» [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>.

8. Каткова Т.Г. Правова охорона культурної спадщини в Україні. – Х.: Право, 2008. – С. 32.

9. Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища : зб. офіц. док. / упоряд. В. І. Фрич ; відп. ред. М. В. Гарник ; Генеральна прокуратура України. – К. : Істина, 2002. – 336 с.

10. Опалько Ю.В. Збереження культурно-історичної спадщини в сучасній Україні: проблеми та перспективи / Ю.В, Опалько // Стратегічні пріоритети: Науково-аналітичне видання. – К. : Національний інститут стратегічних досліджень, 2007. – №1 (2). – с. 83-88.

11. Поливач К.А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів в Україні (суспільно-географічне дослідження): Автореф. дис... канд. географ. наук: 11.00.02 / К.А. Поливач; Інститут географії НАН України. – К., 2007. – 24 с.

12. Указ Президента України «Про заходи щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму» [Електронне джерело] – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/3292020-34717>.

Віта Гуменюк – спеціаліст сталого розвитку комунальної організації «Центр сталого розвитку та екологічних досліджень дунайського регіону» (Україна).

КОМУНІКАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ

КОМУНІКАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ

це ефективний план дій, який
приведе Вас до поставлених
цілей

КОМУНІКАЦІЯ ЦЕ:
СПІЛКУВАННЯ,
КОНТАКТ,
ВЗАЄМОДІЯ

КОМУНІКАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ

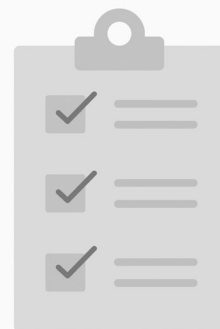
“

ЦЕ ДІЄВИЙ ЗВ'ЯЗОК ПРАВИЛЬНОГО МЕСЕДЖУ
З ВІДПОВІДНОЮ ЦІЛЬОВОЮ АУДИТОРІЄЮ

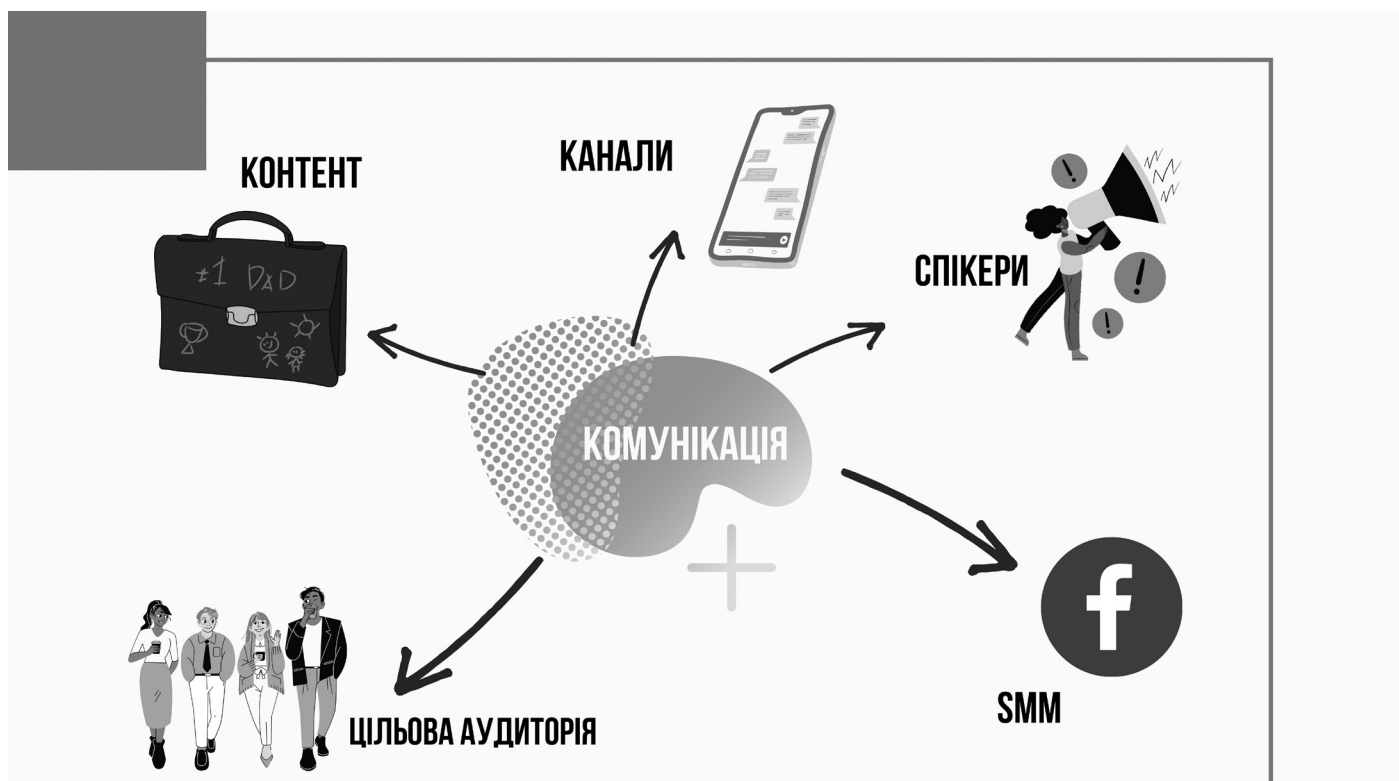

З ЧОГО ПОЧАТИ

- ВИЗНАЧИТИ КОНКРЕТНІ ЦІЛІ КОМУНІКАЦІЇ. КОНТЕНТ
- ОПРИДІЛИТИ ВАШУ ПОТОЧНУ СИТУАЦІЮ
- ОБРАТИ ЦІЛЬОВУ АУДИТОРІЮ
- СФОРМУВАТИ СТИЛЬ КОМУНІКАЦІЇ
- ВИЗНАЧИТИ КАНАЛИ КОМУНІКАЦІЇ - ДЕ ПОШИРЮЄТЕ СВОЇ ПОВІДОМЛЕННЯ
- ОБЕРІТЬ СПІКЕРІВ КОМУНІКАЦІЇ

• SMM

КОНТЕНТ

ОСНОВНИЙ МЕСЕДЖ ТА АЙДЕНТИКА

ЦЕ ОСНОВНІ ЦІЛІ КОМУНІКАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ, ГОЛОВНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ ДО ВАШОЇ ЦІЛЬОВОЇ АУДИТОРІЇ

АЙДЕНТИКА - ЦЕ ФІРМОВИЙ СТИЛЬ ВАШОГО КОНТЕНТУ

“

PEST-АНАЛІЗ

ЦЕЙ АНАЛІЗ ПОЛЯГАЄ У ВИЯВЛЕННІ ПОЛІТИЧНИХ, ЕКОНОМІЧНИХ, СОЦІАЛЬНИХ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА. ЯКІ МОЖУТЬ ВПЛИНУТИ НА РОБОТУ ВАШОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

SWOT-АНАЛІЗ

ЦЕЙ АНАЛІЗ ПЕРЕЛІЧУЄ СИЛЬНІ ТА СЛАБКІ СТОРОНИ ВАШОЇ ОТГ

АНАЛІЗ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА

СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ВАШИХ КОНКУРЕНТІВ

“

ЦІЛЬОВА АУДИТОРІЯ

СТВОРІТЬ ПОРТРЕТ ВАШОЇ ЦІЛЬОВОЇ АУДИТОРІЇ

- СОЦІАЛЬНИЙ ТА ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПОРТРЕТ
- ДЕ ВАША ПОТЕНЦІЙНА ЦІЛЬОВА АУДИТОРІЯ ПРОВОДИТЬ ЧАС?
- ЯКІ ПРОБЛЕМИ ЦІЛЬОВА АУДИТОРІЯ МОЖЕ ВИРІШИТИ ШЛЯХОМ ЗВЕРНЕННЯ У ОМС?
- ЯКІ ЕМОЦІЇ ЧИ АСОЦІАЦІЇ ВИКЛИКАЄ У ЦІЛЬОВОЇ АУДИТОРІЇ ОМС?
- ЯКІ ПРИЧИНИ У ЦІЛЬОВОЇ АУДИТОРІЇ ЗВЕРТАТИСЯ ДО ОМС?

“

КАНАЛ КОМУНІКАЦІЇ

КАНАЛ КОМУНІКАЦІЇ - НАБІР ЗАСОБІВ ПЕРЕДАЧІ ТА ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ПРОЦЕСІ СПІЛКУВАННЯ.

НАЙПОШИРЕНІШІ КАНАЛИ КОМУНІКАЦІЇ

- СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ, ГРУПИ
- РІЗНОМАНІТНІ МЕСЕНДЖЕРИ: VIBER, TELEGRAM, WHATS-UP ТА ІН.
- ЖИВЕ СПІЛКУВАННЯ

“

СПІКЕРИ

КОМУНІКАЦІЙНІ МЕНЕДЖЕРИ

ВИРІШИТЬ, ХТО БУДЕ ВАШИМ КОМУНІКАЦІЙНИМ АБО PR-МЕНЕДЖЕРОМ, ЗАБЕЗПЕЧУВАТИМЕ ВІДНОСИНИ З МЕДІА ТА УПРАВЛІННЯ КОМУНІКАЦІЙНИМИ ЗАХОДАМИ. НАВІТЬ ЯКЩО НАЯВНІ ЛЮДСЬКІ РЕСУРСИ НЕ ДОЗВОЛЯЮТЬ МАТИ ОКРЕМОГО МЕНЕДЖЕРА З КОМУНІКАЦІЙ, СЛІД ОБРАТИ ОДНУ КОНТАКТНУ ОСОБУ ДЛЯ СПІЛКУВАННЯ

“

SMM

ОДИН З ІНСТРУМЕНТІВ
ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ

“

ДЛЯ ЧОГО ЦЕ ПОТРІБНО:

- ГЕНЕРУВАТИ І ПРОСУВАТИ КОНТЕНТ.
- РЕАГУВАТИ НА ІНФОПРИВОДИ
- ЗАПУСКАТИ РЕКЛАМНІ ОГОЛОШЕННЯ
- СТЕЖИТИ ЗА ЕФЕКТИВНІСТЮ

Катерина Лавринєць — доцент
факультету креативних індустрій
Вільнюського технічного університету імені
Гедиміна, міська дослідницька лабораторія
Laimikis.lt (Литва).

Активізація культурної спадщини за допомогою міських ігор.

Справа мікрорайону Шніпішкі

Анотація

Історичні райони збагачують міську структуру та життя міста, оскільки містять матеріальні та нематеріальні згадки про минуле міст, а також стимулюють думати про майбутній розвиток міст. «Невидимість» культурної спадщини в містах забезпечує ризикований ґрунт для непомітного перепланування історичних пам'яток. В пошуках шляхів інформування про цінності культурної спадщини в історичних кварталах, важливо впроваджувати інклюзивні та творчі форми спілкування, які б мотивували жителів, а також проводити квести для відкриття скарбів міста, щоб жителі могли ділитися своїми знаннями з іншими. У цій роботі досліджено потенціал міських ігор у культурному відродженні історичних пам'яток.

Ключові слова: мистецьке дослідження, історичний район, міські ігри, креативність, культурна спадщина.

Вступ

Для історичного передмістя швидка урбанізація приносить широкий спектр міських, соціальних та екологічних проблем. У певному контексті історичні передмістя називають «міськими селами»¹, що відображають як міський, так і соціальний характер районів, які згодом були поглинені зростаючими містами. У цій роботі я буду спиратися на свій досвід вивчення та спільного розвитку історичного району Шніпішкес, Вільнюс (Литва). Це передмістя було добре відоме своїми керамічними та скляними майстернями в 16-18 століттях, а в наші дні воно знаходиться поруч із зростаючою територією офісів хмарочосів. Дерев'яні будинки кінця 19 – початку 20 століття

---

¹ Hou Hanru, Liu Xiaodu, and Meng Yan. Cities, Grow in Difference: Starting from Urban Villages // Cities Grow in Difference. Bi-City Biennale of Urbanism \ Architecture, NYC: Sure Design.

з невеликими садами пережили урбанізацію правого берега річки Неріс у Вільнюсі у 60–70-х роках. Проте відчуття культурної значущості історичного району було втрачено разом із його самотністю. Саме завдяки інклюзивній культурній діяльності, яку підтримують жителі, цей район активізував свою культурну спадщину та сприяв відновленню своєї історичної ідентичності.

У цій роботі я спираюся на матеріали мистецьких досліджень, які збиралися у дерев'яній околиці Шніпішкес, Вільнюс (Литва) у 2012-2017 рр., та проводилися в лабораторії міських ігор та досліджень «Лаймікіс»². Роблячи свій внесок у культурне планування та культурний розвиток районів, «Лаймікіс» зазвичай виконує роль культурного посередника, винаходячи, пропонуючи та спільно розробляючи мистецькі формати для діяльності громад, залежно від викликів та потреб районів, але саме мешканці пропонують та спільно розробляють зміст діяльності. Лабораторія починає дослідження з просторово-соціального аналізу, під час якого визначає:

1) активні повсякденні маршрути та місця в районі, де можуть відбуватися соціальні контакти з мешканцями та серед мешканців;

2) місця, які можуть стати добре розвиненими громадськими просторами, придатними для творчої діяльності. Друга частина мистецьких досліджень в районах зосереджена на розвитку відкритої творчої співпраці з мешканцями. На цьому етапі проводяться творчі види діяльності: мистецькі заходи, орієнтаційні ігри, екскурсії, тощо. Останні використовуються для активізації культурних маршрутів та громадських місць у районі. Важливо зробити ці заходи якомога відкритішими для внеску з боку місцевих жителів. Громадські місця та культурні маршрути зближують жителів та відвідувачів, сприяють ідентичності районів, передають історичне минуле району широкій аудиторії. Це можна було зробити як на основі серії мистецьких подій, так і впровадивши якісь мистецькі об'єкти та вивіски, які б вели відвідувачів

---

² For further details on the arts-based methods of co-activating and co-developing the historical neighbourhood of Šnipiškės see: Lavrinec, J. 2014. Community Arts Initiatives as a Form for Participatory Research: the Case of Street Mosaic Workshop // Creativity Studies, Vol. 7, Issue 1, pp. 52-65

та розповідали б історії району. Звертаючись до історичного контексту та місцевих історій шляхом інклюзивної творчої діяльності, Лабораторія сприяє зміцненню місцевої соціальної мережі взаємодопомоги та довіри, змінюючи імідж місця.

Однією з форм творчої передачі матеріальної та нематеріальної культурної спадщини історичних кварталів є міські ігри, які пропагують культурні маршрути та місцеві історії району. Поняття міських ігор можна використовувати у широкому розумінні, включаючи всі види творчих колективних дій у громадських місцях. Однак, я буду спиратися на тип міських ігор, які сприяють активному вивченню культурної спадщини історичних районів. Далі ми дослідимо основні елементи ігор та те, як міські ігри можуть відігравати важливу роль у культурному розвитку історичних пам'яток.

Роль маленьких історій у перетворенні районів

Люди співвідносять себе з районами не лише через міський пейзаж та архітектуру, а й через маленькі місця, невеличкі історії та дрібні артефакти. При культурному плануванні кварталів важливо віднайти місцеві розповіді та спиратися на них, оскільки вони мають вирішальне значення для ідентичності місця. Визначення основних локацій, об'єктів, історій району дає цінні орієнтири щодо картинок, символів, мотивів та заходів, на які варто опиратись, розробляючи просторові рішення для району.

Процес визначення цікавих місць сам по собі може стати творчою участю: це можна зробити у формі майстер-класу з розповіддю; інтерактивних предметів мистецтва, які запрошують людей поділитися своїми знаннями про околиці, або в якійсь іншій творчій формі. У мистецьких дослідженнях кожен етап збору інформації та її аналізу може мати свою художню форму, відкриту для корисних змін. Колективний творчий досвід сприяє зміцненню спільноти та зміцненню місцевої ідентичності: він відповідає тезі, яку Річард Сеннетт розвиває у своєму дослідженні «Разом: ритуали, задоволення та політика співпраці», де він говорить про співпрацю як про ремесло та вказує на важливість практикумів соціальної співпраці.

Однак на сьогоднішній день для мешканців району Шніпішкес можливість споріднення із історією району обмежена через переселення під час Другої світової війни, коли власники багатьох будинків були змушені залишити своє майно. За радянської націоналізації дерев'яні будинки були поділені між сім'ями, які були переселені до дерев'яного мікрорайону, як до тимчасового притулку. Це створило прогалину в місцевій пам'яті місця. Однак сьогодні деякі мешканці збирають факти про район та починають проводити екскурсії, присвячені його історії.

Зазначимо лише кілька елементів, на які посилаються жителі району Шніпішкес, представляючи свою околицю: розмірений спосіб життя, схожий на сільський, історична бруківка, яка все ще частково присутня в околицях. Коні та брички колись зупинялись у цьому районі (тут і досі можна знайти сліди підков); деякі мешканці з гордістю кажуть, що вони живуть у милому будинку, який колись був стійлом для коней. Деякі знають місцезнаходження кар'єрів для видобутку глини, і це пов'язано з історичним фактом, що цей мікрорайон був відомий своїми керамічними майстернями в 16-17 століттях, і тут виготовляли черепицю для дахів Старого міста Вільнюса. Деякі зібрані історії стосуються фізично відсутніх предметів, які все ще відіграють важливу роль для пам'яті місця та місцевої ідентичності.

На жаль, культурна спадщина мікрорайону була «захована» під домінуючим наративом про «нетрі», що виник у самому кінці 20 століття, коли діловий район поруч із історичним кварталом почав рости. Дерев'яна околиця почала розглядатися як небезпечна злочинна територія. Величезний розрив між негативним образом території з всохлого дерева та іміджем «успішного бізнес центру», що розвивається, збільшив прогалину між мешканцями історичного району та користувачами офісної площі. Як стверджує Френ Тонкісс: «Просторова та фізична організація міст має вирішальне значення для його соціального досвіду та перспектив у майбутньому»³. Маргіналізація «села в місті» сприяє соціальному відторгненню, незахищеності, недовірі в

---

³ Tonkiss F. 2013. *Cities by Design. The Social Life of Urban Form*. Cambridge: Polity Press, p. 28.

околицях. Це також викликає сильну потребу в місцевій громаді, яка могла б виразити потреби місцевих жителів та сприяти комунікації культурної цінності історичного району. Це культурний розвиток району через низку спільних творчих заходів, які можуть сприяти розвитку місцевої громади, що формується, та зробити культурну спадщину видимою. Збір місцевих історій може стати першим кроком до активізації культурної спадщини в довгостроковій перспективі. До того ж, розповідаючи місцеві історії, жителі стають агентами «критичного містобудування»⁴.

Збираючи місцеві розповіді, важливо не обмежувати їх лише офіційними історичними фактами. Оскільки мета полягає у визначенні повторюваних мотивів та символів, що може бути важливим для фактичної колективної пам'яті та відродження відчуття самотності місця, корисно також дослідити сучасні міські історії, анекдоти та байки, пов'язані з місцем. Приміром, мешканці дерев'яного району Шніпішкес зазначають той факт, що околиці історичного кварталу приваблюють кінематографістів, і навіть тут знімали деякі епізоди фільмів зі всесвітньо відомими акторами (наприклад, «Сибірська освіта, 2013»). Ці згадки вже стали частиною сучасної історії району, і вони широко використовуються місцевими жителями, щоб наголосити на важливості збереження матеріалів, фактур та предметів, таких як бруківка, дерево, декоративні елементи, дерев'яна архітектура та сади, які відносяться до періоду, коли район був передмістями.

На думку кураторів Бі-Сіті Бієнале урбанізму та архітектури, феномен «міського села» можна розглядати як «альтернативну» модель сучасного міста, що унікальним чином демонструє поточний статус еволюції міста. Під тиском зовнішніх сил воно утворюється спонтанно і безперервно розвивається, керуючись власним самовідтворенням та самовідновленням. Живучи між минулим та теперішнім, порядком та хаосом, законним та незаконним статусом, поза системою суджень «так або нічого», міські села збереглися

---

⁴ Souza, de M. L. 2007. Social movements as „critical urban planning” agents. City: Analysis of Urban Trends, Culture, Theory, Policy, Action. 10(3): 327–342.

та розвинулися із сірих зон, де вони знаходяться⁵. У своїй заяві для Бієнале куратори пропонують розглянути міські села як «інкубатор альтернативного нового життя в місті»⁶.

Міські ігри як активний архів

Щоб зробити розповіді про район загальнодоступними та привернути увагу місцевої культурної спадщини, недостатньо просто зібрати інтерв'ю та організувати архів. Під час роботи з невеликими історичними об'єктами та районами існує потреба у формах архівів, які б активно використовувались людьми. Це мотивувало б людей досліджувати історичні квартали та використовувалося б для активного моніторингу змін.

Через стрімку урбанізацію дерев'яне поселення Шніпішкес різко змінюється щороку. Дерев'яні будинки, сади, жителі та їхні історії стираються разом із унікальним сільським способом життя. Щоб задокументувати унікальність району, у 2014-2015 роках Лабораторія міських ігор та досліджень «Лаймікіс» розробила матрицю для збору історій та зображень дерев'яного мікрорайону Шніпішкес. Ця карткова гра під назвою «Урбінго» (яка також має електронну версію) заохочує користувачів досліджувати елементи, панорами та історії районів і таким чином "відкриває" околиці для відвідувачів та розкриває культурні та архітектурні цінності місця. Після того, як була встановлена структура гри, жителям було запропоновано зробити свій внесок у зміст гри, поділившись своїми історіями та запропонувавши місцину та об'єкт для фотографування. Для місцевих жителів гра послужила приводом переглянути своє оточення та підібрати речі, якими вони хочуть поділитися з відвідувачами. Це завдання привносить творче ставлення до середовища проживання, сприяє уважному підходу до його деталей та

---

⁵ Hou Hanru, Liu Xiaodu, and Meng Yan. Cities, Grow in Difference: Starting from Urban Villages... // Cities Grow in Difference. Bi-City Biennale of Urbanism \ Architecture, NYC: Sure Design, pp.51-52

⁶ Ibid.

панорам. У списку знахідок знайшли своє місце багато несподіваних об'єктів: великий сфінкс з пап'є-маше, корабель реального розміру та багато іншого. Ці речі важко знайти навіть для місцевих жителів.

Кожна гра складається з чотирьох елементів: простір гри, час гри, участь та правила. Ті самі елементи важливі і для міських ігор. Рівень участі залежить від інших компонентів. Правила створюють можливість по-різному діяти щодня, вони припиняють типову поведінку та пропонують якийсь інший досвід. У міських іграх цей новий досвід стосується того, як ми орієнтуємось у місті та його околицях. Це розширює кількість маршрутів, поле зору, спосіб руху в міському просторі, спосіб взаємодії з іншими людьми. Міські ігри дозволяють гравцям цікавитись міським середовищем, заохочують їх по-іншому взаємодіяти з навколишнім середовищем, а отже, дізнатися більше про місто.

У грі «Урбінго» гравці досліджують околиці групами або самі намагаються знайти приховані деталі, елементи, панорами. У той час як картки з історіями надають їм детальну інформацію про предмети, які вони знаходять у районі. Після серії тестувань було виявлено, що гра викликає великий інтерес серед гравців, які походять з різних районів, і багато хто вперше приїжджав до району, де відбувалася гра. Після першої спроби багато гравців поверталися, щоб пограти в гру або дослідити історичну область. Гра у такий спосіб «відкрила» район, який вважався «небезпечним» для відвідувачів. Надаючи можливість відвідати історичний квартал та дослідити його культурну спадщину, ця міська гра сприяє зміні негативного іміджу району. Таким чином, міські ігри можна розглядати як альтернативну навігаційну систему в районах, оскільки вони сприяють появі нових місць та нових маршрутів. Звернувши увагу на деталі, гравці, сподіваємось, починають цінувати та оцінювати унікальність історичного місця.

Для місцевих жителів гра стала одночасно матрицею для обміну знаннями про район, рекреаційною діяльністю та способом пропаганди культурної спадщини району. В той час, як перша версія гри була створена для району Шніпішкес, зараз кількість історичних кварталів у європейських

містах, для яких створюються спеціальні версії «Урбінго», зростає. Починаючи з року створення першої версії гри «Урбінго», вона кілька разів переглядалася через перепланування місцевості. Однак публічний дискурс, враховуючи історичну околицю Шніпішкес, суттєво змінився, і увага до історії та культури сусідства зростає. Важливо зазначити, що це не процес реновації району, який охоплює соціальну структуру, а скоріше, це буквальна ліквідація міської фактури разом із соціальними, культурними та екологічними компонентами.

На жаль, у багатьох випадках культурна спадщина стає частиною публічного дискурсу, коли йдеться про втрату назавжди через перепланування, невміння розгледіти потенціал, що виходить з історичного контексту. Пропагуючи цікавість до історії міста, міські ігри служать формою неформального вивчення наших міст.

Використані матеріали

1. Hou Hanru, Liu Xiaodu, and Meng Yan. Cities, Grow in Difference: Starting from Urban Villages... // Cities Grow in Difference. Bi-City Biennale of Urbanism \ Architecture, NYC: Sure Design, pp.51-52.
2. Lavrinec, J. 2014. Community Arts Initiatives as a Form for Participatory Research: the Case of Street Mosaic Workshop // Creativity Studies, Vol. 7, Issue 1, pp. 52-65
3. Sennett, R. 2013. Together. The Rituals, Pleasures & Politics of Cooperation. London: Penguin Books
4. Souza, de M. L. 2007. Social movements as „critical urban planning” agents. City: Analysis of Urban Trends, Culture, Theory, Policy, Action. 10(3): 327–342.
5. Tonkiss, G. 2013. Cities by Design. The Social Life of Urban Form. Cambridge: Polity Press, p. 28.

Валентина Телеуця – кандидат філологічних наук, доцент, докторант Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ТА КОМЕРЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

У світовому культурному просторі сучасного суспільства відбуваються значні й важливі зміни, пов'язані з процесом глобалізації. «В умовах глобалізації світ вступає в нову реальність, яка вимагає від нього жити за принципами «глобального он-лайну», тобто розвиватись в унісон з іншими державами, творити глобальну державну політику відповідно до технології, апробованої вже державами-лідерами геополітичного розвитку». Під її тиском зникають мови, забуваються і втрачаються традиції, послаблені локальні культури знаходяться на межі зникнення, а то й зовсім зникають.

Нематеріальна культурна спадщина українського народу – явище унікальне, неповторне і багатогранне. Кожна з існуючих у світі культур країн, народів, націй неповторна й унікальна і є невід'ємною складовою скарбниці світової культури. На повнокровний розвиток етнічної культури впливає широке коло чинників, таких як: історичний шлях народу, відособлення або взаємовплив з іншими народами; соціальні, економічні, екологічні умови;

культурна політика держави. При цьому національна культура повинна розглядатися як цілісна система, що включає і фольклорно-етнографічні шари, і внесок в неї різних верств населення, а особливо інтелігенції, протягом тривалого історичного шляху, і вплив культури інших народів, і досягнення вихідців з країни, які проживають за її межами.

Збереження етнокультурних традицій, і зокрема системи етнічних стереотипів, має непересічне значення. Особливо ж актуальним це є у країнах, де на межі третього тисячоліття традиційна культура не просто історичний факт, але й жива реальність, якою потрібно не тільки захоплюватися, а найперше оберігати, пропагувати, досліджувати, і в цьому контексті особлива роль відводиться науковій та творчій інтелігенції.

Як зазначає Ю.М. Бережна, загроза істотного зменшення культурної різноманітності є дуже серйозною. Тому охорона, збереження нематеріальної спадщини, розвиток традиційної культури набувають особливо важливого значення у зв'язку з реалізацією народами духовно-творчого потенціалу їх традиційної культури, яка є головним чинником збереження та розвитку мови, відродження національної свідомості. Нематеріальна культурна спадщина наразі виступає також важливою складовою міжнародного іміджу країни, виразом регіональної та локальної культурної ідентичності, що сприяє розвитку туризму та міжнародному визнанню країни.

Розуміння важливості цих засад для української духовної культури зумовлює зацікавленість даною темою вітчизняних науковців, зокрема, публікації О.І.Мельничук, В.О.Василенко, Г.О.Андрес, Л.О.Троєльнікової, Ю.М.Бережної.

Прийняття Конвенції про охорону підводної культурної спадщини (2001р.) стало важливим етапом розвитку стратегії охорони світової культурної спадщини ЮНЕСКО. Зміст документу суттєво доповнив поняття культурної спадщини та актуалізував продовження діяльності із розробки концепту матеріальної культурної спадщини у цілому.

Однак ці документи не могли слугувати достатньою правовою основою для міжнародної охорони нематеріальної культурної спадщини. Подальша еволюція стратегії збереження світової культурної спадщини була пов'язана з прийняттям нового документу – Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини (2003 р.), яка виявилася важливим етапом в еволюції міжнародної політики у сфері збереження світової культурної спадщини, оскільки уперше міжнародна спільнота отримала механізми, що дозволяють ідентифікувати, передавати та підвищувати цінність форм вираження нематеріальної спадщини з одночасним стимулюванням міжнародного співробітництва та допомоги [30]. Отже, у Конвенції подається визначення поняття «нематеріальна культурна спадщина», яка тлумачиться як звичаї, форми представлення та вираження, знання та навички, а також пов'язані з ними інструменти, предмети, артефакти та культурні простори, визнані спільнотами, групами і, в деяких випадках, окремими особами як складові їхньої культурної спадщини. Ця нематеріальна культурна спадщина, що передається від покоління до покоління, постійно відтворюється спільнотами та групами під впливом їхнього оточення, їх взаємодії з природою та їхньої історії і формує у них почуття самотності та спадковості, сприяючи таким чином повазі культурного розмаїття і творчості людини. В рамках Конвенції до уваги береться лише та нематеріальна культурна спадщина, яка узгоджується з існуючими міжнародно-правовими актами з прав людини, з вимогами взаємної поваги між спільнотами, групами та окремими особами, а також сталого розвитку. До об'єктів охорони нематеріальної культурної спадщини було віднесено: усні традиції і форми вираження, зокрема у мові як носії нематеріальної культурної спадщини; виконавські мистецтва; звичаї, обряди, свята; знання і звичаї, що стосуються природи та всесвіту; знання і навички, пов'язані з традиційними ремеслами. У Конвенції визначено такі заходи, спрямовані на охорону нематеріальної культурної спадщини: ідентифікація, документування, дослідження, збереження, захист, популяризацію, підвищення її ролі, її передачу, головним чином

за допомогою формальної та неформальної освіти, а також відродження різних аспектів такої спадщини.

Нематеріальна культурна спадщина дає змогу досягнути все багатство і розмаїття духовної культури людства і водночас – унікальність та цінність кожної локальної культури, яка є виразником «душі» народу, його світогляду, багатовікового досвіду, знань і вмінь. Її існуватиме народ доти, доки в його середовищі буде зберігатися й розвиватися його культурне надбання.

Документи ЮНЕСКО у сфері охорони та збереження нематеріальної культурної спадщини відзначаються значним соціокультурним резонансом, виходячи далеко за межі суто формальних вимог та процедур.

Нематеріальна культурна спадщина активно впливає на соціальний і економічний розвиток. У свою чергу, сталий розвиток може допомогти гарантувати життєздатність нематеріальної культурної спадщини і відповідних спільнот. Це може допомогти забезпечити:

1. соціокультурний добробут;
2. хороші стосунки всередині спільнот і між ними;
3. економічне процвітання;
4. Висока якість навколишнього середовища.

Характер презентованих елементів у списках ЮНЕСКО дозволяє зробити певні узагальнення та виділити матеріальні вигоди від практики і передачі нематеріальної культурної спадщини, серед яких:

охорона здоров'я (використання традиційної медицини самої по собі або разом з біомедициною);

управління навколишнім середовищем (на основі традиційних знань про природу);

отримання доходу від виконання або передачі НКС або від продажу виробів.

Отримання доходів дозволяє підтримати розвиток нематеріальної культурної спадщини. Однак, цей процес чітко регламентується

відповідними документами¹. Так, в Оперативному керівництві² визначено норми та правила комерційної діяльності, що пов'язана з нематеріальною спадщиною (ст. 116, 117), інклюзивного економічного розвитку (ст. 183, 184), процесу генерування доходів і стійка життєдіяльність (ст. 185), описано процес вплив туризму на охорону нематеріальної культурної спадщини і навпаки (ст. 187).

Не всі спільноти продовжували б практикувати елементи НКС, що вимагають значних тимчасових, товарних або грошових вкладень, без отримання будь-якої вигоди. Більша частина практик НКС, наприклад, традиційне лікування, народна архітектура, ляльковий театр (вертеп), ремесла, передавалися з покоління в покоління тільки тому, що вони приносили учасникам економічну і іншу матеріальну вигоду, а також сприяли соціальному розвитку.

Часто люди практикують і передають свою нематеріальну культурну спадщину без будь-якої матеріальної винагороди, але в деяких випадках практика НКС пов'язана з комерційною діяльністю. Фактично, така діяльність внутрішньо властива певним видам нематеріальної культурної спадщини, таким як ремесла та інші заняття з виробництва виробів для продажу або обміну.

Практика і передача НКС можуть фінансово підтримуватися різними способами, включаючи:

- **Винагорода носіїв за практику свого НКС.** Наприклад, традиційні знахарі, кобзарі, народні будівельники і майстри народних промислів отримують грошову або іншу компенсацію від спільнот за свої знання та навички. Іноді підтримка, яка надається носіям НКС, носить більш

---

¹ UNESCO CULTURAL POLICY AND MANAGEMENT TOOLS . – URL:<http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Other%20UNESCO%20Policy%20and%20Cultural%20Management%20Tools.pdf>

² Оперативне керівництво з виконання Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини. – URL:[http://livingheritage.by/ICH-Operational_Directives-6.GA-RU%20\(1\).pdf](http://livingheritage.by/ICH-Operational_Directives-6.GA-RU%20(1).pdf)

значний і тривалий характер. Так, наприклад, Кхмерський королівський двір підтримував Королівський балет Камбоджа, відомий як Кхмерський класичний танець, протягом більше 1000 років, виплачуючи винагороду танцюристам і надаючи їм місце для тренувань в палаці. При європейських дворах подібним чином надавали підтримку менестрелям і блазням; королі і вожді в Африці сприяли проведенню місцевих свят. З введенням сучасних форм правління підтримка носіїв НКС у багатьох випадках змінилася підтримкою з боку держави або місцевих політиків і підприємців.

- **Винагорода носіїв за передачу навичок та знань, пов'язаних з НКС.** Доступ до знань і навичок дуже цінується і часто контролюється різними способами. Часто під час навчання якому-небудь ремеслу учні платять своїм майстрам грошима або іншим способом (наприклад, безкоштовною працею) за передачу навичок, які вони купують. Система **Живих скарбів людства** часто вводить такі форми винагороди.

- **Придбання продукції, отриманої в результаті застосування практик і навичок НКС.** Ми має на увазі продаж традиційних ремісничих виробів, музичних інструментів, меблів і навіть будинків, побудованих з використанням традиційних навичок та знань. Хоча НКС складається, насамперед, зі знань, навичок і практик, а не виробів і послуг, придбання отриманих виробів або послуг (або обмін ними) (наприклад, лікування, пророкування майбутнього, їжа, ремесла) часто сприяє їх безперервній практиці і передачі.

Однак контекст і значимість (розмір) фінансового прибутку в продовженні практики НКС можуть змінюватися з плином часу.

Більшість елементів НКС не змогло б зберігати життєздатність без прямої або непрямої винагороди за матеріальні і тимчасові витрати на його практику і передачу. Люди (спільноти) хочуть отримувати фінансову вигоду від знань і навичок, пов'язаних з НКС, наприклад, завдяки доступу до нових ринків, часто за рамками спільноти. Пропаганда НКС або підвищення обізнаності про неї можуть породити нові фінансові чи інші вигоди для відповідних спільнот.

Оперативне керівництво (далі – ОК) усвідомлює це і підкреслює важливість придбання вигод відповідними спільнотами, що є побічним продуктом імплементації Конвенції (ОК 81); особливо це стосується вигод від діяльності по підвищенню обізнаності (ОК 101 (d)). Якщо спільноти гарантовано отримують економічні або інші вигоди від охоронної чи іншої діяльності, то це може слугувати мотивом продовження практики НКС. Крім того, ОК рекомендує способи зменшення небажаних ефектів комерціалізації.

Можна виділити наступні нові можливості з отримання доходів:

- використання традиційних знань для нових цілей і задумів і отримання доходу, застосовуючи угоди з розділення прибутку;
- інтеграція традиційного цілительства і фармакології в національну систему охорони здоров'я і отримання прибутку від зростання клієнтської бази;
- туризм;
- продаж ремісничих виробів;
- постановка театралізованих вистав НКН за винагороду;
- фестивалі;
- змагання з призами;
- спонсорство.

Попри позитивні сторони таких заходів, існують і загрози. Конвенція і Оперативне керівництво висловлюють занепокоєння щодо можливих загроз і ризиків для елементів НКС (незалежно від того, включені вони в Списки Конвенції чи ні), що є наслідком комерційної діяльності.

Це занепокоєння обґрунтовано: одним з найбільш важливих результатів включення до Списку всесвітньої спадщини стало помітне збільшення туристичних відвідувань включених об'єктів. У деяких випадках це сприяло розвитку місцевої економіки, в інших принесло вигоду великим туристичним компаніям, що знаходяться поза даним регіоном. Іноді збільшення числа відвідувачів сприяло поліпшенню охорони об'єкта і управління ним, але нерідко воно було погано організовано, що призводило до зниження значущості об'єкта.

Отже, небезпеки і ризики, що загрожують нематеріальній культурній спадщині через необачну діяльності, різноманітні. Сюди належить:

- «заморозка» НКС (втрата варіативності, створення канонічних версій і, як наслідок, – згасання творчих можливостей і здатності до змін (Конвенція, стаття 2.1);

- втрата або спотворення функції і сенсу НКС для відповідних спільнот та груп (Конвенція, стаття 2.1; ОК ст.117), або загрози його життєздатності через комерційної діяльності та торгівлі (ОК ст.116);

- деконтекстуалізація НКС (ізоляція від його звичайного контексту: ОК ст.102 (а));

- спотворення НКС і спільнот (спотворення або спрощення сенсу НКС для сторонніх спостерігачів; подання відповідних спільнот як «пережитків минулого»: ОК ст. 102 (b));

- незаконне привласнення НКС або несправедливі доходи, які окремі члени спільноти, держава, туроператори, дослідники або інші сторонні особи отримують способами, неприйнятними для відповідного співтовариства, шляхом експлуатації елементів НКС, що перебувають у спільній власності (ОК ст. 116 і ст.117);

- надмірна експлуатація природних ресурсів (стаття 2.1), нестійкий туризм або надмірна комерціалізація НКС (ОК ст.102 і ст.116).

Для уникнення основних небезпек і ризиків положення Конвенції і Оперативного керівництва пропонують наступні кроки:

- НКС зберігається без «заморозки» або спотворення (ОК ст. 102);
- НКС відтворюється і передається стійким способом, сумісним зі стійким соціальним і економічним розвитком відповідної спільноти і його навколишнього середовища (стаття 2.1 Конвенції);
- Відповідні спільноти є основними одержувачами вигод від усіх видів комерційної діяльності, пов'язаних з їх НКС, і їх права захищені (ОК ст. 116 і 104);
- Якщо залучаються сторонні комерційні партнери, інтереси носіїв

НКС, комерційного сектора і (в разі необхідності) державної адміністрації повинні бути належним чином збалансовані (ОК ст. 117);

- відповідні спільноти, групи або окремі особи в разі необхідності навчаються управлінню «малими підприємствами, що займаються питаннями нематеріальної культурної спадщини» (ОК ст. 107 (m));

- комерційна діяльність або підтримка підвищення обізнаності краще, ніж спотворення сенсу і мети НКС відповідного співтовариства (ОК ст. 102 і 117).

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ГАЛУЗІ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ: ЗАГРОЗИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Нематеріальна культурна спадщина є ключовою складовою самозбереження нації. Народна творчість, традиції, обряди, свята супроводжують людство протягом усієї його історії. Вони є найважливішими елементами його онтогенезу і філогенезу. Роль і функції нематеріальної культурної спадщини у суспільстві й ставлення до неї людини є показником культурного розвитку, соціальних, політичних та ідеологічних орієнтацій того чи іншого співтовариства. У 2008 році Україна, ратифікувавши Конвенцію про охорону нематеріальної культурної спадщини, взяла на себе зобов'язання щодо її реалізації.

Реалізація ідей та положень Конвенції можлива через конкретні заходи, проекти, що сприятимуть міжкультурному діалогу, взаєморозумінню, піднесенню творчого потенціалу суспільства через залучення громадян до активної діяльності, участі в стратегічно важливому проекті для подальшого культурного розвитку України. Серед важливих заходів щодо збереження нематеріальної культурної спадщини є культурні інновації. Серед напрямків культурних інновацій виділяємо:

1. Культурні практики повсякденності

2. Інформаційні технології у культурній галузі
3. Нові освітні стратегії сучасності
4. Сектор «нових медіа»: медіапростір як культурний простір
5. Туризм як глобальна технологія культурної індустрії
6. Гейміфікація
7. Смарт-суспільство
8. Нові жанри: фентезі, фанфік, римейк

Розмаїття, як культурних інновацій, так і культурної спадщини, передбачає виділення точок дотику інноваційних технологій і нематеріальної культурної спадщини. Серед них ми виділяємо:

1. Сектор «нових медіа»: медіапростір як культурний простір
2. Туризм як глобальна технологія культурної індустрії
3. Гейміфікація
4. Перспективна інновація
5. Туризм як глобальна технологія культурної індустрії

Перспективним напрямком ми можемо виділити електронні проекти. Так, наприклад, Електронний проект «Нематеріальна культурна спадщина на мапі України» дозволить синтезувати інформацію про минуле та сучасне українського народу, його ментальність, психологію, географію, матеріальну та нематеріальну культурну спадщину.

Проект покликаний ознайомити користувачів з традиціями, звичаями та обрядами, ремеслами і промислами, кращими зразками виконавського мистецтва, що є складовою культури України. Такий проект може бути перспективним і для розвитку туристичної галузі.

Отже, метою проекту «Нематеріальна культурна спадщина на мапі України» є інноваційна актуалізація знань про культуру України. Ця мета передбачає постановку цілей:

- **Ціль 1.** Ознайомлення користувачів із поняттями нематеріальна культурна спадщина в її історичних модифікаціях, жанрово-стильових варіантах та у взаємозв'язку з культурами інших народів.

- **Ціль 2.** Поширення інформації щодо туристичного продукту, створеного на основі об'єктів елементів нематеріальної культурної спадщини України із залученням внутрішнього (українського) і зовнішнього (іноземного) споживача, що стимулюватиме економічне зростання регіонів України.

- **Ціль 3.** Забезпечення культурних потреб мешканців громади; формування готовності особистості до життя в громаді та збереження культурного надбання.

- **Ціль 4.** Надання культурних послуг людям з особливими потребами.

У ході розробки інноваційного проекту нам вдасться розв'язати такі завдання:

- формування системних знань про нематеріальну культурну спадщину як самобутнє й унікальне соціально-історичне явище в генезі світового співтовариства;

- висвітлення основних тенденцій, закономірностей та особливостей розвитку національної культури;

- розкриття своєрідності знакової системи нематеріальної культурної спадщини;

- визначення найприкметніших рис культурного світу України;

- опанування основними культурологічними поняттями та категоріями у галузі нематеріальної культурної спадщини;

- надання інформації щодо туристичного продукту, створеного на основі елементів нематеріальної культурної спадщини України.

Кроки щодо створення електронного продукту:

- Виявлення елементів НКС в регіонах

- Фіксація та дослідження

- Формування туристичного маршруту

- Візуалізація

ПОРЯДОК³

ведення Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України

I. Загальні положення

1. Цей Порядок визначає механізм створення та ведення Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України – державної інформаційної системи, що забезпечує збирання, накопичення, обробку, захист, облік та доступ до інформації про наявні на території України елементи нематеріальної культурної спадщини з метою їх охорони (далі – Національний перелік).

2. У цьому Порядку терміни вживають у таких значеннях:

елемент нематеріальної культурної спадщини (елемент НКС) – форма вираження нематеріальної культурної спадщини, що передається від покоління до покоління, постійно відтворюється спільнотами та групами і проявляється, зокрема, в усних традиціях, виконавському мистецтві, звичаях, обрядах, святкуваннях, знаннях і практиках, що стосуються природи та Всесвіту, навичках, пов'язаних із традиційними ремеслами (народними художніми промислами), виховними й освітніми традиціями тощо;

життєздатність елемента НКС – такий стан функціонування елемента НКС, який не містить ризиків для безперервної передачі цієї спадщини від покоління до покоління;

ідентифікація елементів НКС – виявлення, дослідження, фіксація на електронних носіях інформації елементів НКС, створення і ведення їх переліків;

місцевий перелік елементів НКС – інформаційна база, що забезпечує

---

³ <https://mkp.gov.ua/content/poryadok-vedennya-nacionalnogo-pereliku-elementiv-nks.html>

збирання, накопичення, обробку, захист, облік і доступ до інформації щонайменше у межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці елементів НКС з метою їх охорони;

носієм нематеріальної культурної спадщини – окрема особа або група(и) осіб, які є носіями та зберігачами знань про елементи НКС і відтворюють їх;

облікова картка елемента НКС – документ, що містить відомості про елемент НКС та визначає заходи з його охорони;

охорона елемента НКС – система заходів, вжитих з метою забезпечення життєздатності елемента НКС, що включає його ідентифікацію, документування, дослідження, збереження, захист, популяризацію, підвищення його ролі та передання наступним поколінням, а також відродження різних аспектів такої спадщини;

термін «нематеріальна культурна спадщина» (далі – НКС) вживається у значенні, наведеному у Законі України «Про культуру»;

галузь НКС, представлена елементом НКС, визначається відповідно до частини другої статті 2 Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини, прийнятої 17 жовтня 2003 року у м. Парижі (далі – Конвенція).

3. Національний перелік формується на підставі інформації, що міститься в обліковій картці елемента НКС, допоміжних матеріалах, які фіксують і демонструють елемент НКС (аудіо-, фото-, відеоматеріали, що зберігаються на окремих електронних носіях інформації (оптичний диск, карта пам'яті, флеш-пам'ять, твердий диск) (далі – допоміжні матеріали)).

4. Елемент НКС, що включається до Національного переліку, повинен відповідати таким критеріям:

представляти принаймні одну галузь НКС, визначену Конвенцією;

представляти традиційну українську культуру або традиційні культури національних меншин, що проживають на території України;

визнаватися спільнотами або групою осіб як їх НКС;

пройти процес передання від покоління до покоління на дату подання клопотання про його включення до Національного переліку;

застосовуватися на практиці (функціонувати) на дату подання клопотання про його включення до Національного переліку.

5. До Національного переліку не включаються елементи НКС, які:

можуть спричиняти шкоду життю і здоров'ю людини;

спрямовані на розпалювання міжнаціональної та релігійної ворожнечі;

є об'єктами авторського права та/або мають запатентовану назву.

6. До Національного переліку включаються такі відомості:

назва елемента НКС;

охоронний номер;

галузь НКС, представлена елементом НКС;

ареал сучасного побутування;

носій (носії) елемента НКС (за згодою);

установа, організація, що вживає заходів для охорони елемента НКС;

дата і номер рішення про включення елемента НКС до Національного переліку (або про виключення з нього).

7. Ведення Національного переліку здійснює Мінкультури.

Національний перелік ведеться у паперовій та електронній формах.

Електронна версія Національного переліку оприлюднюється на офіційному веб-сайті Мінкультури.

Національний перелік елементів нематеріальної культурної спадщини України затверджується наказом Мінкультури.

II. Порядок включення елементів НКС

до Національного переліку та внесення змін до нього

1. Клопотання про включення елемента НКС до Національного переліку та внесення змін до нього (зміна відомостей про елемент НКС, виключення елемента НКС з Національного переліку) можуть подавати

до Мінкультури органи державної влади та органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації всіх форм власності, творчі спілки, громадські об'єднання, діяльність яких пов'язана з охороною НКС (далі – ініціатори).

До клопотання додаються:

облікова картка елемента нематеріальної культурної спадщини України, складена за зразком згідно з додатком до цього Порядку;
допоміжні матеріали.

Інформація щодо включення елемента НКС до місцевого переліку елементів НКС зазначається в обліковій картці. Включення елемента НКС до місцевого переліку елементів НКС не є обов'язковою умовою для включення елемента до Національного переліку.

2. Клопотання про включення елемента НКС приймається Мінкультури двічі на рік (до 15 квітня та 15 жовтня).

3. Мінкультури перевіряє повноту поданого пакета документів, здійснює технічну перевірку електронних носіїв інформації, на яких містяться допоміжні матеріали.

У разі подання документів не в повному обсязі або виявлення технічних недоліків електронних носіїв інформації, на яких збережено допоміжні матеріали, Мінкультури у строк, що не перевищує 15 календарних днів з дня, наступного за днем надходження клопотання, повертає його ініціатору із зазначенням підстав повернення та пропозиціями щодо усунення відповідних недоліків.

Після усунення недоліків клопотання може бути повторно подано до настання однієї з граничних дат, визначених пунктом 2 цього розділу.

Клопотання, які відповідають вимогам, визначеним у пункті 1 цього розділу, Мінкультури передає на розгляд Експертній раді з питань нематеріальної культурної спадщини при Міністерстві культури України, яка діє відповідно до Положення про Експертну раду з питань нематеріальної культурної спадщини при Міністерстві культури України, затвердженого наказом Мінкультури від 22 травня 2017 року № 439, зареєстрованого в

Міністерстві юстиції України 13 червня 2017 року за № 736/30604 (далі – Експертна рада).

4. Експертна рада у строк, що не перевищує 30 днів з дати надходження пакета документів, готує рішення про достовірність поданої інформації, достатність допоміжних матеріалів, відповідність елемента НКС критеріям, визначеним у пункті 4 розділу I цього Порядку, стан життєздатності елемента НКС, ареал його сучасного побутування (поширення інформації) та пропозиції щодо його включення до Національного переліку.

До роботи Експертної ради можуть залучатися інші фахівці, незалежні експерти, що не є членами Експертної ради.

5. Експертна рада на черговому засіданні на підставі поданих документів та експертного(их) висновку(ів) приймає рішення, в якому зазначаються відомості щодо:

достатності і достовірності інформації про елемент НКС в обліковій картці та допоміжних матеріалах;

відповідності елемента НКС критеріям, визначеним у пункті 4 розділу I цього Порядку;

ареалу його сучасного побутування (поширення інформації);

життєздатності елемента НКС, ризиків та загроз щодо його подальшого функціонування (у разі включення елемента НКС до Національного переліку).

Крім зазначених відомостей, у рішенні додається рекомендація (включити елемент НКС до Національного переліку; внести зміни до відомостей про елемент НКС; відхилити клопотання у зв'язку з невідповідністю елемента НКС критеріям, визначеним у пункті 4 розділу I цього Порядку; повернути документи ініціатору для усунення недоліків в обліковій картці та допоміжних матеріалах (із зазначенням недоліків, які належить виправити)).

6. Наказ Мінікультури про включення елемента НКС до Національного переліку або про внесення змін до нього, прийнятий за результатами розгляду

рекомендацій Експертної ради, не пізніше ніж у десятиденний строк після його прийняття довідома Експертної ради та громадськості шляхом його оприлюднення на офіційному веб-сайті Мінкультури та в інший прийнятний спосіб.

7. Елементу НКС у разі включення його до Національного переліку присвоюється охоронний номер, який не може дублюватися.

Охоронний номер елемента НКС складається з цілого числа та літер «н.к.с.», що розділені крапкою.

Охоронний номер елемента НКС не може бути використаний повторно.

8. Клопотання про включення елемента НКС до Національного переліку та про внесення змін до нього, відхилене Мінкультури або повернуте для усунення недоліків, може бути повторно подано до настання однієї з граничних дат, визначених пунктом 2 цього розділу.

9. Виключення елемента НКС з Національного переліку можливе за рекомендацією Експертної ради в порядку, визначеному пунктами 4, 5 цього розділу, та за результатами моніторингу стану життєздатності елемента НКС.

III. Зберігання інформації про елементи НКС

1. Оригінали облікових карток і допоміжних матеріалів, рішення Експертної ради зберігаються в Мінкультури.

2. Облікова картка, допоміжні матеріали та рішення щодо елемента НКС, включеного до Національного переліку, долучаються до відповідного запису в електронній версії Національного переліку.

3. Рішення щодо елемента НКС, виключеного з Національного переліку, розміщуються у відповідних розділах його електронної версії.

IV. Заходи для охорони та моніторингу стану життєздатності елементів НКС

1. Мінкультури у строк, що не перевищує 30 днів з дати включення елемента НКС до Національного переліку, надсилає органу виконавчої влади Ради міністрів Автономної Республіки Крим у сфері культури,

структурним підрозділам у сфері культури обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій (далі – органи у сфері культури) копії облікової картки елемента НКС, допоміжних матеріалів, рішення Експертної ради, а також рекомендації та пропозиції щодо забезпечення охорони елемента НКС (за наявності).

2. З метою забезпечення охорони елементів НКС, включених до Національного переліку, здійснюється моніторинг життєздатності елементів НКС (далі – моніторинг).

Моніторинг здійснюють органи у сфері культури та Український центр культурних досліджень (далі – УЦКД).

3. Органи у сфері культури подають до УЦКД з урахуванням директив Міжурядового комітету з охорони НКС таку інформацію:

1) до 20 листопада щороку:

щодо стану наявних у межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць елементів НКС, включених до Національного переліку та Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини людства і Списку нематеріальної культурної спадщини, що потребує термінової охорони (далі – списки ЮНЕСКО);

щодо стану реалізації положень Конвенції;

2) до 31 серпня один раз на 4 роки, починаючи з дати включення кожного елемента НКС до відповідного списку ЮНЕСКО, для підготовки відповідно до статті 29 Конвенції звітів Міжурядовому комітету з охорони НКС:

щодо наявних у межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць елементів НКС, включених до списків ЮНЕСКО;

щодо вжитих заходів для охорони елементів НКС, включених до списків ЮНЕСКО.

Форми подання такої інформації затверджуються наказом Мінкультури.

4. УЦКД на підставі поданої органами у сфері культури інформації та власних досліджень подає до Мінкультури:

до 20 грудня щороку – узагальнений звіт про стан реалізації Конвенції та моніторингове дослідження про стан життєздатності елементів НКС,

включених до Національного переліку та списків ЮНЕСКО, в якому зазначаються фактори, що впливають на життєздатність елементів НКС, заплановані і вжиті заходи для охорони елементів НКС та їх результати;

до 01 жовтня один раз на 4 роки, починаючи з дати включення кожного елемента НКС до відповідного списку ЮНЕСКО, – моніторингове дослідження про стан життєздатності елементів НКС, включених до списків ЮНЕСКО, заплановані та вжиті заходи для охорони елементів НКС та їх результати.

5. Матеріали, зазначені у пункті 4 цього розділу, Мінкультури протягом п'яти робочих днів з дати надходження передає на розгляд Експертній раді.

Експертна рада не пізніше ніж через 30 днів з дати надходження зазначених матеріалів рекомендує Мінкультури:

вимагати оновлення всіх матеріалів на елемент НКС у разі виявлення недостовірної інформації;

вжити невідкладних заходів для забезпечення збереження елемента НКС у разі погіршення стану його життєздатності;

виключити елемент НКС з Національного переліку в разі, якщо він перестав відповідати одному з критеріїв, визначених пунктом 4 розділу I цього Порядку.

Постійна www-адреса статті:

<https://mkip.gov.ua/content/poryadok-vedennya-nacionalnogo-pereliku-elementiv-nks.html>

Дуже важливою частиною спадщини, крім пам'яток, творів мистецтва та колекцій цінних експонатів, є також традиції, живі прояви нематеріальні культури, які успадковані від предків і передаються майбутнім поколінням.

Вважаємо, що ці матеріали стануть у пригоді при організації роботи по збереженню та популяризації нематеріальної культурної спадщини на місцевому рівні, допомагаючи цим збагачувати культурне різноманіття й сприяти творчості людини.

Звісно, цей збірник матеріалів не можна вважати вичерпним або всеосяжним ані з огляду на теми, ані з огляду на висвітлені методи роботи. Це початок розмови про захист, збереження та відтворення нематеріальної культурної спадщини.

Початок досить різноманітний і цікавий.

Використана література

<http://demcult.org/shho-take-nematerialna-kulturna-spad/>

http://uccs.org.ua/wp-content/uploads/bsk-pdf-manager/2018-08-17_2.pdf

https://old.uinp.gov.ua/sites/default/files/babij_jar_final_small.pdf

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69#Text

Матеріали до друку підготували:

Завідувач відділу інформаційно-аналітичної
роботи, народної творчості
та аматорського мистецтва

Руслан ДЯЧУК

Провідний методист інформаційно-аналітичної
роботи, народної творчості
та аматорського мистецтва

Юлія ВОВК

Провідний методист відділу з організації
культурно-мистецьких заходів
та міжгосподарського співробітництва

Ірина ЗАКАРЛЮКА

Відповідальна за випуск:

т.в.о. директора, завідувач відділу обласного
методичного центру культури і мистецтва

Олена ЗЛАТОВА

Науково-популярне видання

Руслан Ігоревич Дячук

Юлія Василівна Вовк

Ірина Анатоліївна Закарлюка

Олена Борисівна Златова

Збірка
Методичні рекомендації.
«Культурна спадщина.
Збереження та популяризація в умовах
об'єднаних територіальних громад (ОТГ)»

(українською та англійською мовами)

ISBN 978-966-488-226-9

Оператор верстки – І. Польнікова

Підписано до друку 19.11.2020. Формат 60х84/8
Папір офсетний. Гарн. Times New Roman. Цифр. друк
Ум. друк. арк. 11,39. Наклад 150 прим.

Видавництво «АА Тандем»
Адреса: 69006, м. Запоріжжя,
вул В.Лобановського б.27, кв.69
т. 0505909621

Свідоцтво про внесення до державного
реєстру видавців: Серія ДК № 2899
Зам. № 43

**Communal institution «Regional Methodical Center
of Culture and Arts» of Zaporizhzhia Regional Council**

Ukrainian Cultural Foundation

Collection
Methodical recommendations
*«Cultural heritage. Preservation and promotion in the
conditions of united territorial communities (UTC)»*

Cultural heritage

Preservation and promotion in the conditions of united territorial communities

Ukraine, Zaporizhzhia, 2020

**УДК 316(477)
Д99**

Д99 Дячук Р.І, Вовк Ю.В., Закарлюка І.А., Златова О.Б. Збірка. Методичні рекомендації. «Культурна спадщина. Збереження та популяризація в умовах об'єднаних територіальних громад (ОТГ)». Збірка. – Запоріжжя, АА Тандем, 2020. – 98с. – укр. і англ.

У першій збірці розроблена методика збереження та підтримки культурної спадщини для ОТГ. Тут читачеві запропоновані методичні поради щодо розвитку ОТГ через культурну спадщину, надані корисні матеріали та роз'яснення пріоритетів фінансування проєктів через Український культурний фонд, Державний фонд регіонального розвитку, донорських програм (вітчизняних та зарубіжних донорів) та інша корисна інформація.

УДК 316(477)

ISBN 978-966-488-226-9

© Дячук Р.І, Вовк Ю.В.,
Закарлюка І.А., Златова О.Б., 2020
© ПП «АА Тандем», 2020

CONTENT

1. Introduction.....	55
2. Olena Arabadzhi. Protection of cultural heritage: Ukrainian dimension.....	56
3. Vita Humeniuk. Communication strategies.....	64
4. Kateryna Lavrynets. Activation of cultural heritage with the help of city games. The case of the Shnipishki micro district.....	70
5. Valentina Teleutsa. Intangible cultural heritage and commercial activity.....	79
6. Innovative technologies in the field of intangible cultural heritage: threats and prospects.....	86
7. Order maintaining the National list of elements of intangible cultural heritage of Ukraine.....	89

Municipal institution «Regional Methodical Center of Culture and Arts» of Zaporizhia Regional Council expresses its sincere gratitude to the Ukrainian Cultural Foundation for the opportunity to implement an important cultural project, leading experts from Lithuania and Ukraine for their help in creating collections of guidelines «Cultural Heritage. Preservation and promotion in the conditions of united territorial communities (UTC) «and active participation in conducting Online Workshops, namely:

***Olena Arabadzhi** – director of the scientific and methodological center for the study of intangible cultural heritage of the peoples of the Azov region, vice-rector of Melitopol State Pedagogical University named after Bohdan Khmelnytsky (Ukraine);*

***Vita Humeniuk** – Sustainable Development Specialist, Center for Sustainable Development and Environmental Research of the Danube Region (Ukraine);*

***Kateryna Lavrynets** – Associate Professor of the Faculty of Creative Industries, Vilnius Gediminas Technical University, Laimikis.lt City Research Laboratory (Lithuania);*

***Valentina Teleutsi** – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Doctoral Student of Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine).*

We also thank all the participants of the online workshops, who for two days actively maintained a line of dialogue with the trainers, expressed their thoughts and views, and found answers to their questions.

We hope that our fruitful cooperation has just begun.

Introduction

In Ukrainian society, the deepening interest in the historical past, the discovery and study of pages of national history, national traditions, which in recent centuries have been hidden and rewritten by different empires, which included Ukraine at different times. Preserving and promoting it in the conditions of united territorial communities, as well as passing it on to the next generation is one of the main tasks of all structural units in the field of culture of Ukraine.

One of the main activities of the municipal institution "Regional Methodical Center of Culture and Arts" of Zaporizhzhia Regional Council is the revival, preservation, development, and promotion of traditional folk culture, all types, and genres of amateur art, intangible cultural heritage of the region.

At the beginning of 2020, the Regional Methodological Center of Culture and Arts applied the Ukrainian Cultural Foundation to receive a grant in the competition program "Networks and Audiences" for the implementation of two online workshops "Cultural Heritage. Preservation and promotion in the conditions of united territorial communities (UTC) ". And in July 2020, the Center received a grant.

After a long preparation on September 22 and 24, 2020, on the basis of the online platform Zoom, and on the YouTube channel "OMTSKiM Zaporizhzhya" in the studio of the company "Mediamost", two Online Workshops on "Cultural Heritage. Preservation and promotion in the conditions of united territorial communities (UTC) ".

This Collection includes methodical materials of leading specialists from Lithuania and Ukraine, namely:

By Olena Arabadzhi – director of the scientific and methodological center for the study of the intangible cultural heritage of the peoples of the Azov region, vice-rector of Melitopol State Pedagogical University named after Bohdan Khmelnytsky (Ukraine);

By Vita Humeniuk – Sustainable Development Specialist of the Center for Sustainable Development and Environmental Research of the Danube Region (Ukraine);

By Kateryna Lavrynets – Associate Professor of the Faculty of Creative Industries, Vilnius Gediminas Technical University, Laimikis.lt City Research Laboratory (Lithuania).

Valentina Teleutsi – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Doctoral Student of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Conducting Online Workshops "Cultural Heritage. Preservation and promotion in the conditions of united territorial communities (UTG) ", has become a powerful foundation for us to strengthen ties between individual cultural operators in the professional sphere.

The specialists Center put a lot of effort into a worthy representation of the Zaporizhzhia region in the field of cultural development, preservation and promotion of intangible cultural heritage, creative tourism, and public services because creativity based on intangible cultural heritage is the engine of development, the source of globalization.

Olena Arabadzhi – Doctor of Philosophy, Director of the Scientific and Methodological Center for the Study of the Intangible Cultural Heritage of the Azov Peoples, Vice-Rector of Melitopol State Pedagogical University named after Bohdan Khmelnytsky (Ukraine).

PROTECTION OF CULTURAL HERITAGE: UKRAINIAN DIMENSION

The attitude to cultural heritage is an indicator of the level of development of the state and the spiritual maturity of its citizens. The effective use of cultural values in public life contributes to the self-identification of the nation, embodies its identity, and has a socially significant function of maintaining stability and sustainable social development. Today, the protection of cultural heritage is defined as a priority of the country's foreign cultural policy, where serious attention is paid to the issue of multilateral and bilateral cultural cooperation and membership in international organizations.

The years of Ukraine's independence were a time of important reforms both in society and in the field of cultural heritage protection, which is reflected in the Basic Law – **the Constitution of Ukraine** (1996). According to Art. 54 of the Constitution, cultural heritage is protected by law; the state ensures the preservation of historical monuments and other objects of cultural value and takes measures to return to Ukraine the cultural values of the people outside its borders. The Law of Ukraine “**On Protection of Cultural Heritage**” (2000) summarizes the previous experience in the protection of cultural heritage and, at the same time, integrates the principles and recommendations of international documents. According to this Law, the protection of cultural heritage sites is recognized as one of the priority areas of the policy of public authorities and local self-government.

The Law on Culture adopted in 2011 became prominent in the field of culture. Some articles of the Law are devoted to the creation of a single cultural space of Ukraine, which provides for the protection of cultural heritage, the return of illegally exported cultural property from Ukraine, support for domestic producers in the field of culture, and more. It is completely new to define cultural objects that are not subject to privatization. Among them are objects that are included in the State Register of National Cultural Heritage of Ukraine, archeological monuments, documents of the State Library Fund of Ukraine, monuments of the state part of the Museum Fund of Ukraine, etc.

During the years of Ukraine's independence, the government pays much attention to the protection of cultural heritage, as evidenced by a number of resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine, including Regulations «On the Museum Fund of Ukraine», «On approval of the list collections and museum objects that are state property and belong to the state part of the Museum Fund of Ukraine». Adopted laws of Ukraine «On Libraries», «On the National Archival Fund», «On the Insurance Fund of Documentation», etc.

Ukraine has ratified a number of international regulations on the protection, preservation, and enhancement of cultural heritage. Among them: **the European Charter for Regional or Minority Languages, the European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage (revised), the Conventions on the Protection of the Architectural Heritage of Europe, the Protection of**

Underwater Cultural Heritage, the Protection of the Intangible Cultural Heritage, protection and encouragement of various forms of cultural self-expression «,» On Protection of the World cultural and natural heritage «,» On measures aimed at prohibiting and preventing illegal import, export, and transfer of ownership of cultural property «, etc. These international acts, in accordance with the Constitution of Ukraine and the Law «On International Treaties of Ukraine», are part of national legislation and are subject to mandatory implementation.

In 2020, the Decree of the President of Ukraine № 329/2020 «On measures to support the sphere of culture, protection of cultural heritage, development of creative industries and tourism» was signed. The decree provides for the development and implementation of measures aimed at preserving the cultural heritage and developing the cultural potential of Ukraine, in particular, developing and approving the procedure for projects of repair, restoration and conservation works on cultural heritage monuments; intensification of activities for the return of cultural property illegally exported, evacuated from the territory of Ukraine during wars and armed conflicts; ensuring the functioning of the information resource on cultural heritage sites and cultural values and the formation of national infrastructure; providing training for specialists in the restoration of immovable cultural heritage, etc.

The formation of Ukraine's state policy in the field of cultural heritage protection is quite extensive, but in general, it meets the world norms of legislative support for the protection and preservation of cultural heritage. Despite the positive developments, the legal framework of Ukraine needs to be systematically adjusted and new laws introduced, taking into account European and international standards. The problem of insufficient implementation and enforcement of state norms and regulations remains urgent, which has a negative impact on the preservation of cultural heritage. Additional regulation at the legislative level requires state policy to promote the inclusion of outstanding cultural heritage of Ukraine in the UNESCO World Heritage List, the identification of unique examples of intangible cultural heritage and national brands that have no analogs in the world and are the hallmark of our country.

The list of World Heritage Sites in Ukraine includes 7 names: Hagia Sophia and adjacent monastic buildings; Kyiv-Pechersk Lavra; the ensemble of the historical center of Lviv, the Struve Arc, the Residence of the Metropolitans of Bukovina and Dalmatia, the Tavrian Chersonese; beech virgin forests of the Carpathians and ancient beech forests; wooden churches in the Carpathian region of Poland and Ukraine, which is approximately 0.62% of the total number of World Heritage sites in the world.

The list of candidate sites (Tentative List) for inclusion in the UNESCO World Heritage List includes 15 Ukrainian sites, namely: the cultural landscape of the «cave cities of the Crimean Gothia»; «Historical environment of the capital of the Crimean khans in the city of Bakhchisarai»; «Trade centers and fortifications on the routes of Genoese commerce from the Mediterranean to the Black Sea»; St. Sophia Cathedral with monastic buildings, St. Cyril's and St. Andrew's Churches, Kyiv-Pechersk Lavra (extension of the object «Kyiv: St. Sophia Cathedral with adjacent monastic buildings, Kyiv-Pechersk Lavra»); the historical center of the port city of Odesa; astronomical observatories of Ukraine; Nikolaev Astronomical Observatory; a complex of objects VI-XVI centuries. Sudak Fortress; stone tomb archeological complex; Bakhchisaray Khan's Palace; Sofiyivka Dendrological Park; the historical center of Chernihiv; cultural landscape and canyon of Kamyanets-Podilsky; Askania-Nova Biosphere Reserve; Kaniv Reserve «Tomb of Taras Shevchenko».

Only three elements of Ukrainian traditional culture are included in the Representative List of the intangible cultural heritage of mankind: Petrykivka decorative painting as a phenomenon of Ukrainian ornamental folk art; Cossack songs of Dnipropetrovsk region; a tradition of Kosiv painted ceramics.

In order to fulfill the obligations under the implementation of the International Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, Ukraine is developing and improving the regulatory framework for intangible cultural heritage; a permanent advisory body – the Expert Council on Intangible Cultural Heritage at the Ministry of Culture of Ukraine – was established; developed and approved the Procedure for maintaining the National List of Intangible Cultural Heritage of Ukraine.

As of September 1, 2020, the National List of Elements of Intangible Cultural Heritage of Ukraine includes 18 elements of the ICH: the tradition of Kosiv painted

pottery; Krolevets overburden weaving; Opishnian ceramics; Petrykivka painting – Ukrainian decorative and ornamental painting of the XIX-XXI centuries; Cossack songs of Dnipropetrovsk region; song tradition of the village of Luka, Kyiv-Sviatoshyn district, Kyiv region; technology of white-on-white embroidery in the village of Reshetylivka, Reshetylivka district, Poltava region; traditions of plant carpet weaving in the village of Reshetylivka, Reshetylivka district, Poltava region; Ornek – Crimean Tatar ornament and knowledge about it; the tradition of ornamental painting of Bubnov ceramics; boarding; Hutsul pysanka tradition; the tradition of cooking «et ayaklak» (Karaite meat pie). The experience of the Karaites of Melitopol; the tradition of the rite «Driving the Bush» in the village of Svarytsevychi, Dubrovytsia district, Rivne region; the tradition of decorative painting of the village of Samchyky; Oleshnya pottery of Chernihiv region; artistic woodcarving of Chernihiv region; Hutsul carol and dances of Verkhovyna district of Ivano-Frankivsk region.

The practice of European countries gives grounds to assert that the cultural heritage of Ukraine can serve as one of the important sources of budget replenishment, in particular, it is a sightseeing and tourism business. Proper support from the state can bring considerable benefits on the way to recognizing the cultural heritage of Ukraine as one of the most profitable.

The main body in the system of central executive bodies for the protection of cultural heritage is the Ministry of Culture of Ukraine. The main issues of preservation of the cultural heritage of Ukraine are concentrated in the structural unit – the Department of Cultural Heritage and Cultural Values. Execution of the tasks set before the Department is ensured at the expense of the branched structure which includes: Management of protection of immovable cultural heritage; Department of museum affairs and normative-methodical support and movement of cultural values; Office of Regional Representatives for Cultural Heritage Protection and Movement of Cultural Property.

In 2019, the State Service for the Protection of Cultural Heritage of Ukraine and the State Inspectorate for Cultural Heritage of Ukraine was established as central executive bodies. Despite this positive step, the division of powers and the nature of their interaction are still in question. At the same time, the problem of creating a management vertical in the field of cultural heritage protection and its staffing needs

to be addressed. A huge part of the work falls on the bodies of cultural heritage protection of regional and city-state administrations.

The field of protection of the cultural heritage of Ukraine is characterized by a lack of system and coordination in the activities of public authorities for the preservation of cultural and historical heritage. The dispersion of managerial functions between ministries and other agencies makes it impossible to provide comprehensive state leadership for the protection, use, and restoration of cultural heritage. Representatives of public organizations and specialists have for many years expressed the opinion on the need to create a separate, independent central executive body on these issues.

Currently, out of 130 thousand objects of immovable cultural heritage, only a small part (11337 monuments of local significance and 907 monuments of national significance, less than 10% in total) is included in the State Register of Immovable Monuments of Ukraine, which complicates protection and research activities, use of immovable cultural heritage for tourism and educational purposes.

Among the main reasons for the slow filling of the register are the too complicated and lengthy procedure of preparation of accounting documents, weak human resources of local executive bodies responsible for the protection of cultural heritage and whose powers include the submission of proposals for the inclusion of cultural heritage sites to the State Register of Immovable Monuments of Ukraine. It is also necessary to create an electronic register of immovable cultural heritage based on the international standard CIDOC CRM (Conceptual Reference Model), which will allow a comprehensive description of the object and provide additional information about it.

Equally important is the promotion of cultural heritage sites to the public. As the history and experience of foreign countries show, high-quality activities in the field of cultural heritage protection are impossible without the active involvement of public organizations. The state alone is unable to provide quality protection. Problems can be solved only with the cooperation of state structures with public institutions and the private sector. Therefore, national policy in the field of cultural heritage protection should be based primarily on the principles of partnership and interaction.

Among the important problems of preserving the cultural heritage of Ukraine is the low awareness of the presence of cultural monuments both in Ukraine and abroad, which leads to a low level of philanthropy and patronage. After all, even with the most favorable economic indicators and the maximum possible budget funding, the state, as world experience shows, can not independently cover all the costs necessary for the proper maintenance of cultural and historical heritage.

As a result of the Russian occupation of Crimea and the armed aggression in the Donbas, Ukraine has suffered numerous losses in the field of cultural heritage. Illegal archeological excavations are being carried out on the territory of the occupied Crimea. There is an illegal export of exhibits from the Crimean museums to Russia for the purpose of exhibition activities. On the territory of Chersonesos Tavriya, included in the UNESCO World Heritage List, mass events and construction works are carried out, which have a devastating effect on the monument. Similar events are taking place on the territory of the Khan's Palace in Bakhchisarai, included in the Preliminary UNESCO World Heritage List. Ukraine constantly monitors and responds to such violations. However, in order to strengthen one's legal position, it is necessary to become more actively involved in international cooperation on the prevention and punishment of crimes related to cultural heritage and, above all, to ratify the Council of Europe Convention on Cultural Property Offenses (Nicosia, 2017).

COVID-19 pandemic has become a major challenge for the world community. In April 2020, the International Council of Museums (ICOM), in its statement on the need to create funds for museums during the crisis associated with the spread of COVID-19, drew attention to the damage suffered by the cultural sector of countries most affected by the pandemic – Italy, Spain, USA. According to the American Museum Alliance, a third of closed museums will not resume their work. As a result of restrictive measures to prevent the spread of COVID-19, cultural and artistic institutions are suffering significant damage and their future is in jeopardy. In the event of a reduction in public funding and forced layoffs, they will be left without the human resources needed for research, restoration, and other work. If quarantine measures continue for a long time, it can lead to significant cultural losses. These

problems may become relevant for Ukraine, so it is advisable to analyze the current situation and prospects for its development and provide the necessary measures.

Thus, the cultural heritage of Ukraine is an important part of the cultural heritage of mankind. Its proper preservation and use are not only one of the key areas of public policy, but also an indicator by which our country is evaluated at the European and global levels. Adherence to UNESCO recommendations, borrowing foreign experience in cultural heritage protection, attention of the authorities, scientists, the public, attracting private funds by introducing benefits for patrons contributes to a solid foundation for further improvement of cultural heritage reproduction, use, promotion of Ukrainian monuments.

Used sources:

1. Баланюк Ю.С. Політико-правові механізми формування і збереження об'єктів нерухомої культурної спадщини ЮНЕСКО в Україні [Текст]: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02 / Баланюк Юліана Сергіївна ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці, 2016. – 20 с.

2. Богуцький Ю.П. Відповідальність за долю культурних надбань: сучасний стан та перспективи охорони об'єктів культурної спадщини України / Ю. Богуцький // Урядовий кур'єр. – 2003. – 11 листопада – С. 6.

3. Закон «Про культуру» 12.02.2011 [Електронне джерело] / Офіційний веб-портал Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>.

4. Закон України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1068-14>.

5. Закон України «Про міжнародні договори України» [Електронне джерело] / Офіційний веб-портал Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>.

6. Закон України «Про охорону археологічної спадщини» [Електронне джерело] / Офіційний веб-портал Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1626-15>.

7. Закон України «Про охорону культурної спадщини» [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>.

8. Каткова Т.Г. Правова охорона культурної спадщини в Україні. – Х.: Право, 2008. – С. 32.

9. Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища : зб. офіц. док. / упоряд. В. І. Фрич ; відп. ред. М. В. Гарник ; Генеральна прокуратура України. – К. : Істина, 2002. – 336 с.

10. Опалько Ю.В. Збереження культурно-історичної спадщини в сучасній Україні: проблеми та перспективи / Ю.В, Опалько // Стратегічні пріоритети: Науково-аналітичне видання. – К. : Національний інститут стратегічних досліджень, 2007. – №1 (2). – с. 83-88.

11. Поливач К.А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів в Україні (суспільно-географічне дослідження): Автореф. дис... канд. географ. наук: 11.00.02 / К.А. Поливач; Інститут географії НАН України. – К., 2007. – 24 с.

12. Указ Президента України «Про заходи щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму» [Електронне джерело] – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/3292020-34717>.

Vita Humeniuk – a specialist in the sustainable development of the Center for Sustainable Development and Environmental Research of the Danube Region (Ukraine).

COMMUNICATION STRATEGIES

COMMUNICATION STRATEGY

COMMUNICATION STRATEGY

is an effective action plan that will
lead you to your goals

COMMUNICATION IS:

CONVERSE,

CONTACT,

INTERACTION

COMMUNICATION STRATEGY

“

THIS IS THE EFFECTIVE RELATIONSHIP OF THE RIGHT MESSAGE WITH THE RELEVANT TARGET AUDIENCE

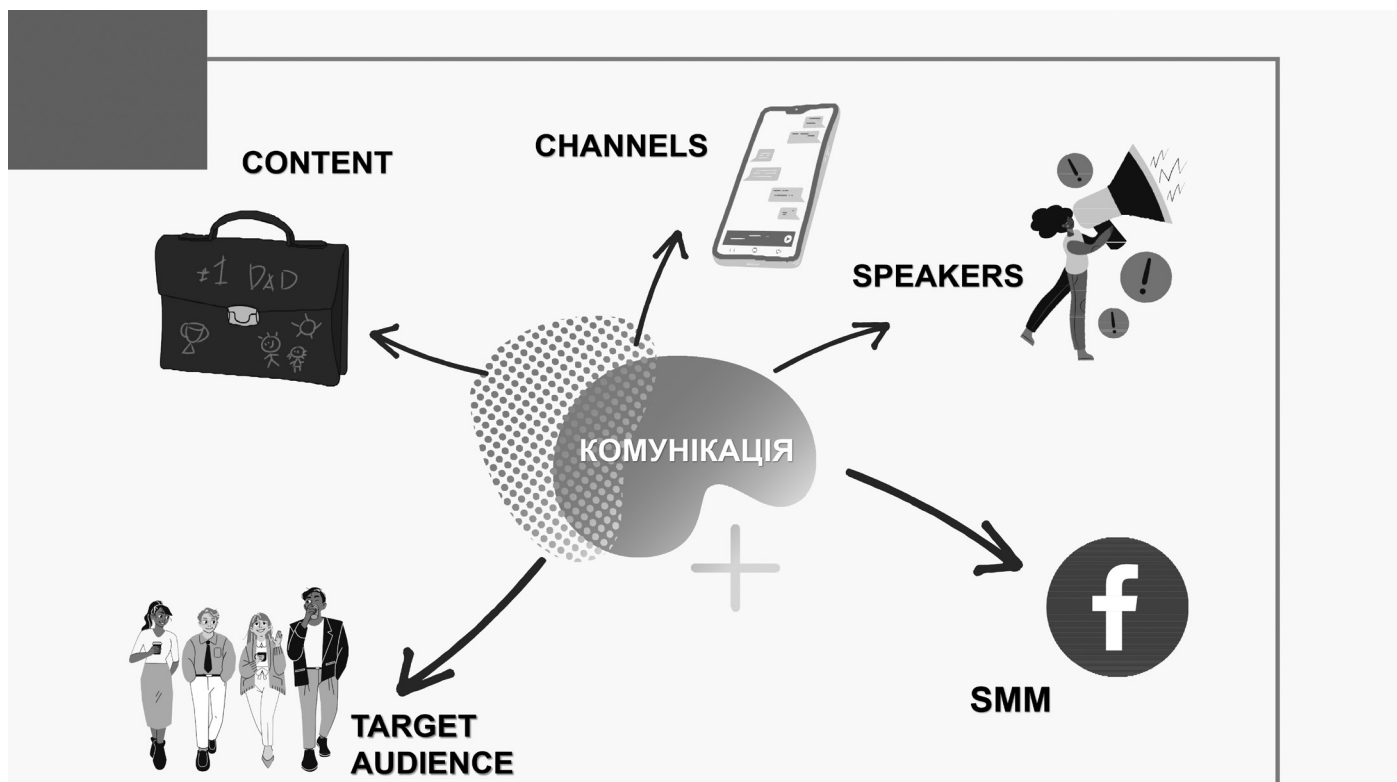

WHERE TO START

- IDENTIFY SPECIFIC OBJECTIVES OF COMMUNICATION, CONTENT
  - DETERMINE YOUR CURRENT SITUATION
  - CHOOSE TARGET AUDIENCE
- FORM A COMMUNICATION STYLE
  - IDENTIFY COMMUNICATION CHANNELS WHERE YOU DISTRIBUTE YOUR MESSAGES
  - CHOOSE COMMUNICATION SPEAKERS

- SMM

CONTENT

MAIN MESSAGE AND IDENTICS

THESE ARE THE MAIN OBJECTIVES OF THE COMMUNICATION STRATEGY, THE MAIN MESSAGE TO YOUR TARGET AUDIENCE

IDENTICS ARE THE CORPORATE STYLE OF YOUR CONTENT

“

PEST ANALYSIS

THIS ANALYSIS IS TO IDENTIFY POLITICAL, ECONOMIC, SOCIAL AND TECHNOLOGICAL FACTORS OF THE EXTERNAL ENVIRONMENT. WHICH MAY AFFECT THE WORK OF YOUR ORGANIZATION.

SWOT ANALYSIS

THIS ANALYSIS LISTS THE STRENGTHS AND WEAKNESSES OF YOUR UTC

ANALYSIS OF THE COMPETITIVE ENVIRONMENT

OBSERVATION OF THE ACTIVITIES OF YOUR COMPETITORS

“

TARGET AUDIENCE

CREATE A PORTRAIT OF YOUR TARGET AUDIENCE

- SOCIAL AND DEMOGRAPHIC PORTRAIT
- WHERE DOES YOUR POTENTIAL TARGET AUDIENCE SPEND TIME?
- WHAT PROBLEMS CAN THE TARGET AUDIENCE SOLVE BY APPEALING IN LOCAL GOVERNMENTS?
- WHAT EMOTIONS OR ASSOCIATIONS DOES IT INCREASE IN THE TARGET AUDIENCE OF LOCAL GOVERNMENT?
- WHAT ARE THE REASONS FOR THE TARGET AUDIENCE TO APPEAL TO THE LOCAL GOVERNMENT?

“

COMMUNICATION CHANNELS

COMMUNICATION CHANNEL - A SET OF MEANS OF TRANSMISSION AND RECEIPT OF INFORMATION IN THE COMMUNICATION PROCESS.

THE MOST COMMON COMMUNICATION CHANNELS

- SOCIAL MEDIAS, GROUPS
- VARIOUS MESSAGERS: VIBER, TELEGRAM, WHATSAPP, ETC.
- LIVE COMMUNICATION

“

SPEAKERS

COMMUNICATION MANAGERS

DECIDE WHO WILL BE YOUR COMMUNICATION OR PR-MANAGER, PROVIDE MEDIA RELATIONS AND COMMUNICATION EVENTS MANAGEMENT.

EVEN IF AVAILABLE HUMAN RESOURCES DO NOT ALLOW TO HAVE A SEPARATE COMMUNICATIONS MANAGER, YOU SHOULD CHOOSE ONE CONTACT PERSON FOR COMMUNICATION.

“

SMM

ONE OF THE INTERNET
MARKETING TOOLS

WHY DO YOU NEED IT:

- GENERATE AND PROMOTE CONTENT
- RESPOND TO INFORMATION DRIVES
- LAUNCH ADVERTISING
- MONITOR EFFICIENCY

“

Kateryna Lavrynets – Associate Professor
of the Faculty of Creative Industries, Vilnius
Gediminas Technical University, Laimikis.lt
City Research Laboratory (Lithuania).

Activation of cultural heritage with the help of city games.

The case of the Šnipiškės micro district

Annotation

Historic districts enrich the urban structure and life of the city, as they contain tangible and intangible mentions of the past of cities, as well as stimulate thinking about the future development of cities. The "invisibility" of cultural heritage in cities provides a fertile ground for the unobtrusive redevelopment of historical monuments. In the search for ways to inform about the values of cultural heritage in historic neighborhoods, it is important to introduce inclusive and creative forms of communication that would motivate residents, as well as conduct quests to discover the city's treasures so that residents can share their knowledge with others. This paper investigates the potential of urban games in the cultural revival of historical monuments.

Keywords: art research, historical district, city games, creativity, cultural heritage.

Introduction

For the historic suburbs, rapid urbanization brings a wide range of urban, social, and environmental problems. In a certain context, historic suburbs are called "urban villages"¹, reflecting both the urban and social character of areas that were later absorbed by growing cities. In this paper, I will draw on my experience of studying and joint development the historical district of Šnipiškės, Vilnius

---

¹ Hou Hanru, Liu Xiaodu, and Meng Yan. Cities, Grow in Difference: Starting from Urban Villages // Cities Grow in Difference. Bi-City Biennale of Urbanism \ Architecture, NYC: Sure Design.

(Lithuania). This suburb was well known for its ceramic and glass workshops in the 16th-18th centuries, and today it is close to the growing area of skyscraper offices. Late 19th-early 20th-century wooden houses with small gardens survived the urbanization of the right bank of the Neris River in Vilnius in the 1960s and 1970s. However, the sense of the cultural significance of the historic district was lost along with its identity. It is thanks to the inclusive cultural activities supported by the residents that this area has intensified its cultural heritage and helped to restore its historical identity.

In this work, I rely on the materials of the art research, which were collected in the wooden neighborhood of Šnipiškės, Vilnius (Lithuania) in 2012-2017, and conducted in the laboratory of urban games and research "Laimikis"².

By contributing to the cultural planning and cultural development of districts, Laimikis usually acts as a cultural facilitator, inventing, proposing, and jointly developing art formats for community activities, depending on the challenges and needs of the districts, but it is the residents who offer and jointly develop content. The laboratory begins research with spatial and social analysis, during which it determines:

1) active daily routes and places in the area where social contacts with residents and among residents can take place;

2) places that can become well-developed public spaces suitable for creative activities. The second part of the art research in the districts focuses on the development of open creative cooperation with residents. At this stage, creative activities are carried out: art events, orienteering games, excursions, etc. The latter is used to intensify cultural routes and public places in the area. It is important to make these activities as open as possible to local input. Public places and cultural routes bring residents and visitors together, promote the identity of districts, convey

---

² For further details on the arts-based methods of co-activating and co-developing the historical neighbourhood of Šnipiškės see: Lavrinec, J. 2014. Community Arts Initiatives as a Form for Participatory Research: the Case of Street Mosaic Workshop // Creativity Studies, Vol. 7, Issue 1, pp. 52-65

the historical past of the district to a wide audience. This could be done on the basis of a series of art events, as well as the introduction of some art objects and signs that would guide visitors and tell the stories of the area. Addressing the historical context and local histories through inclusive creative activities, the Laboratory helps to strengthen the local social network of mutual assistance and trust, changing the image of the place.

One of the forms of creative transfer of tangible and intangible cultural heritage of historical quarters in city games, which promote cultural routes and local histories of the district. The concept of urban games can be used in a broad sense, including all kinds of creative collective action in public places. However, I will rely on the type of urban games that contribute to the active study of the cultural heritage of historic areas. Next, we will explore the main elements of games and how urban games can play an important role in the cultural development of historical monuments.

The role of small histories in the transformation of districts

People relate to neighborhoods not only through the cityscape and architecture, but also through small places, small histories, and small artifacts. When planning neighborhoods, it is important to find and build on local stories, as they are crucial to the identity of the place. Defining the main locations, objects, histories of the district provides valuable guidelines for pictures, symbols, motifs, and activities that should be relied on when developing spatial solutions for the area.

The process of identifying places of interest in itself can become creative participation: it can be done in the form of a master class with a story; interactive art objects that invite people to share their knowledge of the neighborhood, or in some other creative form. In art research, each stage of information collection and analysis can have its own art form, open to useful changes. Collective creative experience strengthens community and strengthens local identity: it is in line with the thesis developed by Richard Sennett in his study "Together: Rituals, Pleasures and

Cooperation Policies", where he speaks of cooperation as a craft and the importance of social cooperation workshops.

Today, however, residents of the Šnipiškės district are limited in their ability to become acquainted with the district's history due to resettlement during World War II, when many homeowners were forced to leave their property. Under Soviet nationalization, wooden houses were divided between families who were relocated to a wooden neighborhood as a temporary shelter. This created a gap in the local memory of the place. However, today some residents are gathering facts about the area and starting to conduct tours dedicated to its history.

We will mention only a few elements that are referred to by the residents of the Šnipiškės district when representing their neighborhood: a measured way of life, similar to a rural one, historical cobblestones, which are still partially present in the neighborhood. Horses and carriages once stopped in this area (traces of horseshoes can still be found here); some residents are proud to say that they live in a nice house that was once a stable for horses. Some people know the location of clay quarries, and this is due to the historical fact that this neighborhood was famous for its ceramic workshops in the 16th-17th centuries, and tiles for the roofs of the Old Town of Vilnius were made here. Some stories collected relate to physically absent objects that still play an important role in place memory and local identity.

Unfortunately, the cultural heritage of the neighborhood was "hidden" under the dominant narrative of "slums", which emerged in the late 20th century, when the business district near the historic quarter began to grow. The wooden surroundings began to be considered a dangerous criminal area. The huge gap between the negative image of the withered area and the image of a developing "successful business center" has widened the gap between the residents of the historic district and the users of the office space. As Fran Tonkiss argues: "The spatial and physical organization of cities is crucial to his social experience and future prospects"³. The marginalization of the "village in the city" contributes to

---

³ Tonkiss F. 2013. *Cities by Design. The Social Life of Urban Form*. Cambridge: Polity Press, p. 28.

social rejection, insecurity, distrust in the neighborhood. It also creates a strong need for a local community that could express the needs of local people and facilitates the communication of the cultural value of the historic district. This is the cultural development of the district through a series of joint creative activities that can contribute to the development of the emerging local community and make the cultural heritage visible. Collecting local stories can be the first step towards revitalizing cultural heritage in the long run. In addition, by telling local stories, residents become agents of "critical urban planning"⁴.

When collecting local stories, it is important not to limit them to official historical facts. As the goal is to identify recurring motifs and symbols, which can be important for actual collective memory and to rekindle a sense of place identity, it is also useful to explore contemporary urban histories, anecdotes, and fables related to the place. For example, residents of the wooden district of Šnipiškės point to the fact that the surroundings of the historic quarter attract cinematographers, and even here some episodes of films with world-famous actors were made (for example, "Siberian Education, 2013"). These mentions have already become part of the district's modern history and are widely used by locals to emphasize the importance of preserving materials, textures, and objects such as cobblestones, wood, decorative elements, wooden architecture, and gardens that belong to the period when the district was a suburb.

According to the curators of the BBC Biennale of Urbanism and Architecture, the phenomenon of the "urban village" can be seen as an "alternative" model of the modern city, which uniquely demonstrates the current status of the evolution of the city. Under the pressure of external forces, it is formed spontaneously and continuously develops, guided by its own self-reproduction and self-renewal. Living between the past and the present, order and chaos, legal and illegal status, outside the system of judgments "yes or nothing", urban villages

---

⁴ Souza, de M. L. 2007. Social movements as „critical urban planning” agents. *City: Analysis of Urban Trends, Culture, Theory, Policy, Action*. 10(3): 327–342.

have survived and developed from the gray areas where they are⁵. In their statement for the Biennale, the curators propose to consider urban villages as "an incubator of alternative new life in the city"⁶.

City games as an active archive

It is not enough to simply collect interviews and organize an archive to make the stories about the area public and to attract the attention of the local cultural heritage. When working with small historical sites and areas, there is a need for forms of archives that would be actively used by people. This would motivate people to explore historic neighborhoods and be used to actively monitor change.

Due to rapid urbanization, the wooden settlement of Šnipiškės changes dramatically every year. Wooden houses, gardens, inhabitants, and their stories are erased along with the unique rural way of life. To document the uniqueness of the district, in 2014-2015 the Laboratory of Urban Games and Research "Laimikis" developed a matrix for collecting stories and images of the wooden district of Šnipiškės. This card game called "Urbingo" (which also has an electronic version) encourages users to explore the elements, panoramas, and histories of the areas and thus "opens" the neighborhood to visitors and reveals the cultural and architectural values of the place. After the structure of the game was established, residents were invited to contribute to the content of the game by sharing their stories and offering a place and object for photography. For locals, the game was an occasion to review their surroundings and choose the things they want to share with visitors. This task brings a creative attitude to the environment, promotes a careful approach to its details and panoramas. Many unexpected objects have found their place in the list of finds: a large paper-

---

⁵ Hou Hanru, Liu Xiaodu, and Meng Yan. Cities, Grow in Difference: Starting from Urban Villages... // Cities Grow in Difference. Bi-City Biennale of Urbanism \ Architecture, NYC: Sure Design, pp.51-52

⁶ Ibid.

mâché sphinx, a life-size ship, and much more. These things are hard to find even for locals.

Each game consists of four elements: game space, game time, participation, and rules. The same elements are important for city games. The level of participation depends on other components. Rules make it possible to act differently on a daily basis, they stop typical behavior and offer some other experience. In urban games, this new experience concerns how we navigate the city and its surroundings. It expands the number of routes, the field of view, the way of moving in urban space, the way of interacting with other people. City games allow players to take an interest in the urban environment, encourage them to interact with the environment differently, and thus learn more about the city.

In the game "Urbingo" players explore the neighborhood in groups or try to find hidden details, elements, panoramas. While the history cards give them detailed information about the objects they find in the area. After a series of tests, it was found that the game is of great interest among players from different areas, and many first came to the area where the game took place. After the first attempt, many players returned to play the game or explore the historical area. The game thus "opened up" an area that was considered "dangerous" to visitors. Providing an opportunity to visit the historic quarter and explore its cultural heritage, this city game helps to change the negative image of the district. Thus, city games can be considered as an alternative navigation system in areas, as they contribute to the emergence of new places and new routes. By paying attention to detail, players hopefully begin to appreciate and appreciate the uniqueness of the historic site.

For locals, the game has become a matrix for sharing knowledge about the area, recreational activities, and a way to promote the cultural heritage of the area. While the first version of the game was created for the Schnipiškės district, the number of historic quarters in European cities for which special versions of Urbingo are being created is now growing. Since the year the first version of Urbingo was created, it has

been revised several times due to redevelopment. However, public discourse, given the historical surroundings of Šnipiškės, has changed significantly, and attention to the history and culture of the neighborhood is growing. It is important to note that this is not a process of renovation of the district, which covers the social structure, but rather, it is a literal elimination of the urban texture along with social, cultural, and environmental components.

Unfortunately, in many cases, cultural heritage becomes part of public discourse when it comes to losing forever through redevelopment, the inability to see the potential that comes from the historical context. Promoting interest in the history of the city, city games serve as a form of informal study of our cities.

Used materials

1. Hou Hanru, Liu Xiaodu, and Meng Yan. Cities, Grow in Difference: Starting from Urban Villages... // Cities Grow in Difference. Bi-City Biennale of Urbanism \ Architecture, NYC: Sure Design, pp.51-52.

2. Lavrinec, J. 2014. Community Arts Initiatives as a Form for Participatory Research: the Case of Street Mosaic Workshop // Creativity Studies, Vol. 7, Issue 1, pp. 52-65

3. Sennett, R. 2013. Together. The Rituals, Pleasures & Politics of Cooperation. London: Penguin Books

4. Souza, de M. L. 2007. Social movements as „critical urban planning” agents. City: Analysis of Urban Trends, Culture, Theory, Policy, Action. 10(3): 327–342.

5. Tonkiss, G. 2013. Cities by Design. The Social Life of Urban Form. Cambridge: Polity Press, p. 28

Valentina Teleutsa – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Doctoral Student of the Taras Shevchenko National University of Kyiv.

INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE AND COMMERCIAL ACTIVITY

The world cultural space of modern society is undergoing significant and important changes related to the process of globalization. "In the context of globalization, the world is entering a new reality that requires it to live by the principles of" global online ", ie to develop in unison with other states, to create global public policy in accordance with technology already tested by geopolitical leaders." Under its pressure, languages disappear, traditions are forgotten and lost, weakened local cultures are on the verge of extinction, or even disappear altogether.

The intangible cultural heritage of the Ukrainian people is a unique, inimitable, and multifaceted phenomenon. Each of the existing cultures of countries, peoples, nations in the world is unique and is an integral part of the treasury of world culture. The full-blooded development of ethnic culture is influenced by a wide range of factors, such as the historical path of the people, isolation or interaction with other peoples; social, economic, environmental conditions; cultural policy of the state. At the same time, national culture should be considered as a holistic

system, including folklore and ethnographic strata, and the contribution of various segments of the population, especially the intelligentsia, over a long historical path, and the influence of other peoples' cultures and achievements of people living in its borders.

Preservation of ethnocultural traditions, and in particular the system of ethnic stereotypes, is of paramount importance. This is especially true in countries where, at the turn of the third millennium, traditional culture is not just a historical fact, but also a living reality, which must not only be admired, but first preserved, promoted, researched, and in this context, a special role is given to scientific and creative intelligentsia.

As noted by Yu. M. Berezhna, the threat of a significant reduction in cultural diversity is very serious. Therefore, the protection, preservation of intangible heritage, development of traditional culture are especially important in connection with the realization of the spiritual and creative potential of their traditional culture, which is the main factor in preserving and developing language, revival of national consciousness. Intangible cultural heritage is now also an important component of the country's international image, an expression of regional and local cultural identity, which contributes to the development of tourism and international recognition of the country.

Understanding the importance of these principles for the Ukrainian spiritual culture determines the interest of domestic scientists in this topic, in particular, the publications of O. I. Melnychuk, V. O. Vasylenko, G. O. Andres, L. O. Troielnikova, Y. M. Berezhna.

The adoption of the Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage (2001) was an important stage in the development of the UNESCO World Cultural Heritage Strategy. The content of the document significantly complemented the concept of cultural heritage and updated the continuation of activities to develop the concept of tangible cultural heritage in general.

However, these documents could not serve as a sufficient legal basis for the international protection of the intangible cultural heritage. The further evolution

of the strategy for the preservation of world cultural heritage was associated with the adoption of a new document – the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (2003), which proved to be an important stage in the evolution of international policy allowing identifying, transfer and increase the value of forms of expression of intangible heritage while stimulating international cooperation and assistance [30]. Thus, the Convention defines the concept of "intangible cultural heritage", which is interpreted as customs, forms of representation and expression, knowledge and skills, as well as related tools, objects, artifacts, and cultural spaces recognized by communities, groups and, in some cases, by individuals as part of their cultural heritage. This intangible cultural heritage, passed down from generation to generation, is constantly reproduced by communities and groups under the influence of their environment, their interaction with nature and their history, and forms in them a sense of identity and heredity, thus contributing to respect for cultural diversity and creativity. The Convention takes into account only those intangible cultural heritage that is consistent with existing international human rights law, with the requirements of mutual respect between communities, groups and individuals, and sustainable development. The objects of protection of intangible cultural heritage included: oral traditions and forms of expression, in particular in language as carriers of intangible cultural heritage; performing arts; customs, rites, holidays; knowledge and customs concerning nature and the universe; knowledge and skills related to traditional crafts.

The Convention defines the following measures aimed at the protection of the intangible cultural heritage: identification, documentation, research, preservation, protection, promotion, enhancement, transfer, mainly through formal and non-formal education, and the revival of various aspects of such heritage.

Intangible cultural heritage makes it possible to comprehend all the richness and diversity of human spiritual culture and at the same time – the uniqueness and value of each local culture, which is an expression of the "soul" of the people, their worldview, centuries of experience, knowledge, and skills. And the people

will exist as long as their cultural heritage is preserved and developed in its environment.

UNESCO documents in the field of protection and preservation of intangible cultural heritage are marked by significant sociocultural resonance, going far beyond purely formal requirements and procedures.

Intangible cultural heritage actively influences social and economic development. In turn, sustainable development can help ensure the viability of the intangible cultural heritage and relevant communities. This can help ensure:

1. socio-cultural well-being;
2. good relations within and between communities;
3. economic prosperity;
4. High quality of the environment.

The nature of the presented elements in the UNESCO lists allows making certain generalizations and to allocate material benefits from the practice and transfer of intangible cultural heritage, among which:

health care (use of traditional medicine alone or together with biomedicine);
environmental management (based on traditional knowledge of nature);
receiving income from the performance or transfer of ICH or from the sale of products.

Income allows supporting the development of intangible cultural heritage. However, this process is clearly regulated by the relevant documents¹. Thus, the Operational Manual² defined norms and rules of commercial activity related to intangible heritage (Articles 116, 117), inclusive economic development (Articles 183, 184), the process of income generation and sustainable living (Article 185),

---

¹ UNESCO CULTURAL POLICY AND MANAGEMENT TOOLS . –

URL:<http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Other%20UNESCO%20Policy%20and%20Cultural%20Management%20Tools.pdf>

² Оперативне керівництво з виконання Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини. – URL:[http://livingheritage.by/ICH-Operational_Directives-6.GA-RU%20\(1\).pdf](http://livingheritage.by/ICH-Operational_Directives-6.GA-RU%20(1).pdf)

describes the process of the impact of tourism on the protection of intangible cultural heritage and vice versa (Article 187).

Not all communities would continue to practice ICH elements that require significant temporary, commodity, or monetary investment, without receiving any benefit. Most ICH practices, such as traditional medicine, folk architecture, puppet theater, and crafts, have been passed down from generation to generation only because they have brought participants economic and other material benefits, as well as contributed to social development.

Often people practice and pass on their intangible cultural heritage without any material reward, but in some cases the practice of ICH is related to commercial activities. In fact, such activities are intrinsic to certain types of intangible cultural heritage, such as handicrafts and other activities for the production of products for sale or exchange.

The practice and transfer of ICH can be financially supported in a variety of ways, including:

- **Reward carriers for the practice of their ICH.** For example, traditional healers, kobzars, builders, and craftsmen receive monetary or other compensation from communities for their knowledge and skills. Sometimes the support provided to ICH carriers is more significant and lasting. For example, the Khmer Royal Court has supported the Royal Ballet of Cambodia, known as the Khmer Classical Dance, for over 1,000 years, paying rewards to dancers and providing them with a place to train in the palace. At European courts similar support was given to minstrels and clowns; kings and leaders in Africa contributed to local celebrations. With the introduction of modern forms of government, the support of ICH carriers has in many cases changed to support from the state or local politicians and entrepreneurs.

- **The reward of carriers for the transfer of skills and knowledge related to the ICH.** Access to knowledge and skills is highly valued and often controlled in various ways. Often, while learning a trade, students pay their masters in money or otherwise (for example, free labor) for the transfer of

skills they acquire. The **Living Treasures of Mankind system** often introduces such forms of reward.

- **Acquisition of products obtained as a result of the application of ICH practices and skills.** We mean the sale of traditional handicrafts, musical instruments, furniture, and even houses built using traditional skills and knowledge. Although ICH consists primarily of knowledge, skills, and practices rather than products and services, the acquisition of products or services (or exchanges) (for example, healing, divination, food, crafts) often facilitates their continued practice and transmission.

However, the context and significance (amount) of financial gain in continuing the practice of ICH may change over time.

Most elements of the ICH would not be able to remain viable without direct or indirect remuneration for the material and time costs of its practice and transmission. People (communities) want to benefit financially from the knowledge and skills associated with ICH, for example, through access to new markets, often outside the community. Promoting or raising ICH awareness can generate new financial or other benefits for the communities concerned.

Operational management (hereinafter OM) is aware of this and emphasizes the importance of the acquisition of benefits by the respective communities, which is a by-product of the implementation of the Convention (OM 81); this is especially true of the benefits of awareness-raising activities (OM 101 (d)). If communities are guaranteed to receive economic or other benefits from security or other activities, this may be a reason to continue the practice of ICH. In addition, the OM recommends ways to reduce the side effects of commercialization.

The following new revenue opportunities can be identified:

- use of traditional knowledge for new purposes and plans and income generation, using profit-sharing agreements;
- integration of traditional healing and pharmacology into the national health care system and profit from the growth of the client base;

- tourism;
- sale of handicrafts;
- the staging of theatrical performances of ICH for a fee;
- festivals;
- competitions with prizes;
- sponsorship.

Despite the positive aspects of such measures, there are threats. The Convention and the Operational Manual express concerns about possible threats and risks to the elements of the ICH (whether they are included in the Convention Lists) as a result of commercial activities.

This concern is justified: one of the most important results of inclusion in the World Heritage List has been a marked increase in tourist visits to the sites included. In some cases, it has contributed to the development of the local economy, in others it has benefited large tourism companies outside the region. Sometimes the increase in the number of visitors helped to improve the protection and management of the object, but often it was poorly organized, which led to a decrease in the significance of the object.

Thus, the dangers and risks that threaten the intangible cultural heritage through reckless activities are diverse. This includes:

- “freezing” of the ICH (loss of variability, creation of canonical versions and, as a consequence, – extinction of creative possibilities and ability to change) (Convention, Article 2.1);
- loss or distortion of the function and meaning of the ICH for the respective communities and groups (Convention, Article 2.1; OM Article 117), or threat to its viability through commercial activities and trade (OM Article 116);
- decontextualization of the ICH (isolation from its usual context: OM Article 102 (a));
- distortion of the ICH and communities (distortion or simplification of the meaning of the NCC for outside observers; presentation of the relevant communities as "remnants of the past": OM Article 102 (b));

– misappropriation of ICH or unfair income that individual members of the community, the state, tour operators, researchers or other third parties receive in ways unacceptable to the community, by exploiting elements of the ICH that are jointly owned (OM Article 116 and Article 117) ;

– excessive exploitation of natural resources (Article 2.1), unsustainable tourism, or excessive commercialization of ICH (OM Article 102 and Article 116).

To avoid the main dangers and risks, the provisions of the Convention and the Operational Manual propose the following steps:

- ICH is stored without "freezing" or distortion (OM Article 102);

- The ICH is reproduced and transmitted sustainably compatible with the sustainable social and economic development of the community and its environment concerned (Article 2.1 of the Convention);

- Relevant communities are the main beneficiaries of all commercial activities related to their ICH, and their rights are protected (OM Articles 116 and 104);

- If third-party commercial partners are involved, the interests of ICH, the commercial sector, and (if necessary) the public administration must be properly balanced (OM Article 117);

- relevant communities, groups or individuals, if necessary, are trained in the management of "small enterprises dealing with intangible cultural heritage" (OM, Article 107 (m));

- commercial activity or awareness-raising support is better than distorting the meaning and purpose of the ICH of the relevant community (OM Articles 102 and 117).

INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE FIELD OF INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE: THREATS AND PROSPECTS

Intangible cultural heritage is a key component of the nation's self-preservation. Folk art, traditions, rituals, holidays accompany mankind throughout its history.

They are the most important elements of its onto genesis and phylogeny. The role and functions of intangible cultural heritage in society and the attitude of man to it are an indicator of cultural development, social, political, and ideological orientation of a community. In 2008, Ukraine ratified the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage and undertook to implement it.

Implementation of the ideas and provisions of the Convention is possible through specific measures, projects that will promote intercultural dialogue, mutual understanding, raising the creative potential of society through involving citizens in active activities, participation in a strategically important project for the further cultural development of Ukraine. Among the important measures for the preservation of intangible cultural heritage are cultural innovations. Among the areas of cultural innovation are:

1. Cultural practices of everyday life
2. Information technologies in the cultural field
3. New educational strategies of today
4. Sector of "new media": media space as a cultural space
5. Tourism as a global technology of the cultural industry
6. Gamification
7. Smart society
8. New genres: fantasy, fan fiction, remake

The diversity of both cultural innovations and cultural heritage involves the identification of points of contact between innovative technologies and intangible cultural heritage. Among them, we highlight:

1. Sector of "new media": media space as a cultural space
2. Tourism as a global technology of the cultural industry
3. Gamification
4. Promising innovation
5. Tourism as a global technology of the cultural industry

We can single out electronic projects as a promising area. For example, the Electronic Project "Intangible Cultural Heritage on the Map of Ukraine" will

synthesize information about the past and present of the Ukrainian people, their mentality, psychology, geography, tangible and intangible cultural heritage.

The project is designed to acquaint users with traditions, customs and rituals, crafts and trades, the best examples of performing arts, which is part of the culture of Ukraine. Such a project can be promising for the development of the tourism industry.

Thus, the aim of the project "Intangible Cultural Heritage on the Map of Ukraine" is an innovative update of knowledge about the culture of Ukraine. This goal involves setting goals:

- **Objective 1.** To acquaint users with the concepts of intangible cultural heritage in its historical modifications, genre, and style variants and in relation to the cultures of other nations.

- **Objective 2.** Dissemination of information on the tourist product created on the basis of objects of the intangible cultural heritage of Ukraine with the involvement of domestic (Ukrainian) and external (foreign) consumers, which will stimulate economic growth in the regions of Ukraine.

- **Objective 3.** Ensuring the cultural needs of community residents; formation of a person's readiness to live in the community and preservation of cultural heritage.

- **Objective 4.** Provision of cultural services to people with special needs.

During the development of the innovative project we will be able to solve the following tasks:

- formation of systematic knowledge about intangible cultural heritage as an original and unique socio-historical phenomenon in the genesis of the world community;

- coverage of the main trends, patterns, and features of national culture;
- disclosure of the originality of the sign system of intangible cultural heritage;
- identification of the most noticeable features of the cultural world of Ukraine;
- mastering the basic culturological concepts and categories in the field of intangible cultural heritage;

- providing information on a tourist product created on the basis of elements of the intangible cultural heritage of Ukraine.

Steps to create an electronic product:

- Identification of ICH elements in the regions
- Fixation and research
- Formation of a tourist route
- Visualization

ORDER³

maintaining the National list of elements of intangible cultural heritage of Ukraine

I. General provisions

1. This Procedure defines the mechanism of creation and maintenance of the National list of elements of the intangible cultural heritage of Ukraine – the state information system providing collection, accumulation, processing, protection, the account and access to information on elements of intangible cultural heritage available in Ukraine for their protection (hereinafter – the National List).

2. In this Procedure, the terms are used in the following meanings:

an element of intangible cultural heritage (an element ICH) – a form of expression of intangible cultural heritage, passed down from generation to generation, constantly reproduced by communities and groups and manifested, in particular, in oral traditions, performing arts, customs, rituals, celebrations, knowledge and practices relate to nature and the universe, skills related to traditional crafts (folk arts and crafts), educational traditions, etc.;

---

³ <https://mkp.gov.ua/content/poryadok-vedennya-nacionalnogo-pereliku-elementiv-nks.html>

the viability of the ICH element is a state of functioning of the ICH element that does not involve risks for the continuous transmission of this heritage from generation to generation;

identification of ICH elements – detection, research, recording on electronic media of ICH elements, creation and maintenance of their lists;

local list of ICH elements – information base that provides collection, accumulation, processing, protection, accounting, and access to information available within the relevant administrative-territorial unit elements of the ICH in order to protect them;

carrier of intangible cultural heritage – an individual or group (s) of persons who are carriers and custodians of knowledge about the elements of the ICH and reproduce them;

registration card of the ICH element – a document that contains information about the ICH element and determines the measures for its protection;

protection of the ICH element – a system of measures taken to ensure the viability of the ICH element, including its identification, documentation, research, preservation, protection, promotion, enhancing its role and transmission to future generations, as well as the revival of various aspects of such heritage;

the term "intangible cultural heritage" (hereinafter – ICH) is used in the meaning given in the Law of Ukraine "On Culture";

The ICH area represented by the ICH element is defined in accordance with Article 2 (2) of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, adopted on 17 October 2003 in Paris (hereinafter referred to as the Convention).

3. The national list is formed on the basis of the information contained in the registration card of the ICH element, auxiliary materials which fix and show the ICH element (audio, photo, video materials stored on separate electronic data carriers (optical disk, memory card), flash memory, hard disk) (hereinafter – auxiliary materials)).

4. The ICH element included in the National List must meet the following criteria:

- represent at least one branch of the ICH defined by the Convention;
- to represent traditional Ukrainian culture or traditional cultures of national minorities living on the territory of Ukraine;
- to be recognized by communities or a group of persons as their ICH;
- go through the process of transmission from generation to generation on the date of application for its inclusion in the National List;
- to be applied in practice (to function) on the date of submission of the application for its inclusion in the National list.

5. The National List does not include elements of the ICH that:

- may cause harm to human life and health;
- aimed at inciting ethnic and religious hatred;
- are subject to copyright and / or have a patented name.

6. The following information shall be included in the National List:

- the name of the ICH element;
- security number;
- the ICH industry, represented by the ICH element;
- area of modern life;
- carrier (carriers) of the ICH element (by consent);
- an institution, an organization that takes measures to protect the element of the ICH;
- date and number of the decision on inclusion of the ICH element in the National List (or on exclusion from it).

7. The National List is maintained by the Ministry of Culture.

The national list is kept in paper and electronic forms.

The electronic version of the National List is published on the official website of the Ministry of Culture.

The national list of elements of the intangible cultural heritage of Ukraine is approved by the order of the Ministry of Culture.

II. The procedure for including elements of the ICH to the National List and amendments to it

1. Petitions for the inclusion of the ICH element in the National List and amendments thereto (change of information on the ICH element, exclusion of the ICH element from the National List) may be submitted to the Ministry of Culture by state and local governments, enterprises, institutions and organizations of all forms of ownership, creative unions, public associations, whose activities are related to the protection of the ICH (hereinafter – the initiators).

The following are attached to the petition:

registration card of the element of the intangible cultural heritage of Ukraine, drawn up according to the sample in accordance with the appendix to this Procedure; auxiliary materials.

Information on the inclusion of the ICH element in the local list of ICH elements is indicated in the registration card. The inclusion of an ICH element in the local list of ICH elements is not a prerequisite for the inclusion of an element in the National List.

2. The application for the inclusion of the ICH element is accepted by the Ministry of Culture twice a year (until April 15 and October 15).

3. The Ministry of Culture checks the completeness of the submitted package of documents, carries out technical inspection of electronic media containing auxiliary materials.

In case of incomplete submission of documents or detection of technical deficiencies in electronic media on which supporting materials are stored, the Ministry of Culture within a period not exceeding 15 calendar days from the day following the day of receipt of the application, returns it to the initiator indicating the grounds for return and proposals to eliminate the relevant shortcomings.

Once the deficiencies have been remedied, the application may be resubmitted before one of the deadlines set out in paragraph 2 of this section.

Applications that meet the requirements set out in paragraph 1 of this section shall be submitted by the Ministry of Culture to the Expert Council on Intangible Cultural Heritage at the Ministry of Culture of Ukraine, acting in accordance with the Regulations on the Expert Council on Intangible Cultural Heritage dated May 22, 2017, № 439, registered with the Ministry of Justice of Ukraine on June 13, 2017, for № 736/30604 (hereinafter – the Expert Council).

4. The Expert Council prepares a decision on the veracity of the submitted information, the sufficiency of auxiliary materials, compliance of the ICH element with the criteria specified in paragraph 4 of Section I of this Procedure, the viability of the ICH element, the area of its current existence within a period not exceeding 30 days from the date of receipt of the package (dissemination of information) and proposals for its inclusion in the National List.

Other experts, independent experts who are not members of the Expert Council may be involved in the work of the Expert Council.

5. The expert council at the regular meeting on the basis of the submitted documents and expert opinion (s) makes a decision, which indicates information on:

sufficiency and reliability of information about the ICH element in the registration card and supporting materials;

compliance of the ICH element with the criteria specified in paragraph 4 of section I of this Procedure;

the area of his modern life (dissemination of information);

viability of the ICH element, risks, and threats to its further operation (in case of inclusion of the ICH element in the National List).

In addition to the above information, the decision contains a recommendation to include the ICH element in the National List; to amend the information on the ICH element; deficiencies in the registration card, and supporting materials (indicating the deficiencies to be corrected)).

6. The order of the Ministry of Culture on the inclusion of the ICH element in the National List or on amendments thereto, adopted as a result of consideration of the recommendations of the Expert Council, shall be notified to the Expert

Council and the public no later than ten days after its adoption in another acceptable way.

7. The ICH element, if included in the National List, is assigned a security number that cannot be duplicated.

The security number of the ICH element consists of an integer and the letters "i.c.h." separated by a dot.

The security number of the ICH element cannot be reused.

8. An application for inclusion of an element of the ICH in the National List and for amendments to it, rejected by the Ministry of Culture or returned to eliminate deficiencies, may be re-submitted before one of the deadlines specified in paragraph 2 of this section.

9. Exclusion of the ICH element from the National List is possible on the recommendation of the Expert Council in the manner specified in paragraphs 4, 5 of this section, and on the results of monitoring the viability of the ICH element.

III. Storage of information about ICH elements

1. The originals of the registration card and auxiliary materials, decisions of the Expert Council are stored in the Ministry of Culture.

2. The registration card, supporting materials, and decisions on the ICH element included in the National List shall be attached to the relevant entry in the electronic version of the National List.

3. Decisions on an ICH item excluded from the National List shall be placed in the relevant sections of its electronic version.

IV. Measures for protection and monitoring the state of the viability of the elements of the ICH

1. The Ministry of Culture within a period not exceeding 30 days from the date of inclusion of the ICH element in the National List, sends to the executive body of the Council of Ministers of the Autonomous Republic of

Crimea in the field of culture, structural units in the field of culture of regional, Kyiv and Sevastopol city state administrations in the field of culture copies of the registration card of the ICH element, supporting materials, decisions of the Expert Council, as well as recommendations and proposals to ensure the protection of the ICH element (if any).

2. In order to ensure the protection of the ICH elements included in the National List, the viability of the ICH elements is monitored (hereinafter – monitoring).

Monitoring is carried out by cultural bodies and the Ukrainian Center for Cultural Studies (hereinafter – UCCS).

Bodies in the field of culture submit to the UCCS, taking into account the directives of the Intergovernmental Committee for the Protection of the ICH, the following information:

1) until November 20 each year:

regarding the status of the ICH elements available within the relevant administrative-territorial units, included in the National List and the Representative List of Intangible Cultural Heritage of Humanity and the List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Protection (hereinafter – UNESCO lists);

regarding the state of implementation of the provisions of the Convention;

2) by 31 August once every 4 years, starting from the date of inclusion of each element of the ICH in the relevant UNESCO list, for the preparation in accordance with Article 29 of the Convention of reports to the Intergovernmental Committee for the Protection of the ICH:

regarding the elements of the ICH included in the UNESCO lists available within the relevant administrative-territorial units;

on the measures taken to protect the elements of the ICH included in the UNESCO lists.

Forms of submission of such information are approved by the order of the Ministry of Culture.

4. On the basis of information and own research submitted by the bodies in the field of culture, the UCCS submits to the Ministry of Culture:

by December 20 of each year – a summary report on the status of implementation of the Convention and a monitoring study on the viability of ICH elements included in the National List and UNESCO lists, which indicate the factors affecting the viability of ICH elements, planned and taken measures to protect ICH elements and their results;

until October 1, once every 4 years, starting from the date of inclusion of each ICH element in the relevant UNESCO list, – monitoring study on the viability of ICH elements included in the UNESCO lists, planned and taken measures for the protection of ICH elements and their results.

5. The materials referred to in paragraph 4 of this section shall be submitted to the Expert Council for consideration by the Ministry of Culture within five working days from the date of receipt.

The Expert Council recommends the Ministry of Culture no later than 30 days from the date of receipt of these materials:

require updating of all materials to the ICH element in case of detection of inaccurate information;

take immediate measures to ensure the preservation of the ICH element in the event of deterioration of its viability;

to exclude an element of the NCC from the National List if it ceases to meet one of the criteria specified in paragraph 4 of section I of this Procedure.

Permanent www-address of the article: <https://mkip.gov.ua/content/poryadok-vedennya-nacionalnogo-pereliku-elementiv-nks.html>

A very important part of the heritage, in addition to monuments, works of art, and collections of valuable exhibits, are also traditions, living manifestations of intangible culture, which are inherited from ancestors and passed on to future generations.

We believe that these materials will be useful in organizing work on the preservation and promotion of intangible cultural heritage at the local level, helping to enrich cultural diversity and promote human creativity.

Of course, this collection of materials cannot be considered exhaustive or comprehensive either in terms of topics or in terms of the methods of work covered. This is the beginning of a conversation about the protection, preservation, and reproduction of intangible cultural heritage.

The start is quite diverse and interesting.

Used literature

<http://demcult.org/shho-take-nematerialna-kulturna-spad/>

http://uccs.org.ua/wp-content/uploads/bsk-pdf-manager/2018-08-17_2.pdf

https://old.uinp.gov.ua/sites/default/files/babij_jar_final_small.pdf

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69#Text

Head of the Department of Information
and Analytical Work, Folk Art
and Amateur Art

Ruslan Dyachuk

Leading Methodist of Information
and Analytical Work, Folk Art
and Amateur Art

Yulia VOVK

Leading Methodist of the Department
for Organization of Cultural and
Artistic Events and Interethnic Cooperation

Iryna ZAKARLYUKA

Acting Director, Head of Department

Elena ZLATOVA

Науково-популярне видання

Руслан Ігоревич Дячук

Юлія Василівна Вовк

Ірина Анатоліївна Закарлюка

Олена Борисівна Златова

Збірка
Методичні рекомендації.
«Культурна спадщина.
Збереження та популяризація в умовах
об'єднаних територіальних громад (ОТГ)»

(українською та англійською мовами)

ISBN 978-966-488-226-9

Оператор верстки – І. Польнікова

Підписано до друку 19.11.2020. Формат 60х84/8
Папір офсетний. Гарн. Times New Roman. Цифр. друк
Ум. друк. арк. 11,39. Наклад 150 прим.

Видавництво «АА Тандем»
Адреса: 69006, м. Запоріжжя,
вул. В.Лобановського б.27, кв.69
т. 0505909621

Свідоцтво про внесення до державного
реєстру видавців: Серія ДК № 2899
Зам. № 43